ZOZOLALA

tweemaandelijks stripinformatieblad gratis februari/maart 1989 week 5 t/m 13

KOLOFON

ZozoLala is een onafhankelijk stripinformatieblad, dat wordt uitgegeven door Stichting Zet.El te Nijmegen (K.v.K. S-056803)
ZozoLala verschijnt zes keer per jaar en is gratis voor klanten van de op deze pagina vermelde stripwinkels

REDAKTIE:
Carl Bieker, Peter Kuipers, Mike Leenders, Geert Marttin, Mat Schifferstein, René Smulders, Wiel Weijers en Ton van der Wielen

VASTE MEDEWERKERS:
Peter Leysen, Bert van der Meij, Ingrid Sewpersad, Hedy Stegge en Marinia Verbeek

MEDEWERKENDEN AAN DIT NUMMER:
Peter de Wit en iedereen die ons een nieuwjaarswens of een Gulden Blundr/StripLichtpunt-nominatie stuurde
Druk: SSN Nijmegen Oplage: 7000 ex.

REDAKTIEADRES: Newtonstraat 36, 6533 KG Nijmegen, NL
Postbank: gironr. 3253937 Amro Bank: rekeningnr. 42.06.30.959 ten name van Stichting Zet.El Nijmegen

ABONNEMENTEN:
Een jaarabonnement (6 nrs.) kost ƒ 18,00, een abonnement voor 2 jaar (12 nrs.) kost ƒ 30,00. Beide zijn te verkrijgen door storting van het bedrag op bovenstaande giro- of bankrekening, met vermelding van: "Abonnement Z.L. miv. nr....."

OUDE NUMMERS:
Na te bestellen door storting van ƒ 2,50 per exemplaar (inclusief verzending) op bovenstaande giro- of bankrekening, met vermelding van de gewenste nummers.
De nummers 1 t/m 9, 14, 15, 16, 18 en 34 zijn uitverkocht!

© 1989
Het copyright voor de vormgeving, de artikelen en voor de strips en illustraties berust bij de auteurs en/of de betreffende uitgeverijen. Niets uit de inhoud van dit blad mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Verwachtingen

Een goed, gezond, maar bovenal lezenswaardig 1989 gewenst namens de redaktie en aanverwanten van dit everlasting stripfanzine. Dat wij ook dit jaar weer de meest kritische kreten van Nederland mogen slaken, zonder aan de "goeden" afbreuk te doen. Dat lijken we in ons vorige nummer wel te hebben gedaan met de Poe-recensie (hetgeen we zeer betreuren), wat betekent dat we (voorlopig) geen nieuwe afleveringen van Matena's *Dorp in de rivier* meer verwachten.
We verwachten wel nog een hoop andere goede dingen in onze achteste jaargang, zoals interviews met Peter de Wit (dit nummer), Henk Kuijpers, Giardino en anderen, een artikel over Moebius' nieuwste albums, nog meer *Mussen* en de tweetweede lezing van Cyrrus, antwoorden op deovergebleven vragen (ZL 40) door de meester zelf.
Genoeg te lezen, dacht ik zo! En voor ons dus genoeg werk te doen. Enthousiaste nieuwe medewerkers zijn dus altijd welkom. U kent ons adres...

GM

Op onze voorplaat: Peter de Wit met zijn geesteskinderen Banjo en de voorman (Stampede!), Burgerman en zijn vrouw, het redaktieteam (Frits, de chef en juffrouw Truus), pa, ma en de koters Fortuin en (in de schaduw) inspecteur Netjes. Dit familieprotret werd speciaal voor ZozoLala gemaakt door Peter de Wit.

ZozoLala-stripwinkels in Nederland

AKO
Lange Kerkstraat 33
4461 JG Goes
(01100-15309)

BOMMEL
Arnhemsestraat 6
3811 LH Amersfoort
(033-635575)

DUMPIE
Nieuwe Rijn 18
2312 JC Leiden
(071-126404)

NOORD
Zaagmolendrift 33
3036 JX Rotterdam
(010-4664368)

PAULUS DE BOSKABOUTER
Verdronkenoord 62
1811 BG Alkmaar
(072-126041)

RICHARD
Rombout Hogerbeetsstraat 78
1052 XH Amsterdam
(020-842923)

RICHARD
Rombout Hogerbeetsstraat 78
1052 XH Amsterdam
(020-842923)

RICHARD
Rombout Hogerbeetsstraat 78
1052 XH Amsterdam
(020-842923)

RICHARD
Rombout Hogerbeetsstraat 78
1052 XH Amsterdam
(020-842923)

DE TWEEDE LEZER
Eerste Wormenseweg 102
7331 DK Apeldoorn
(055-427202)

DE BOEKENHALTE
Assendorperstraat 103
8012 DH Zwolle
(038-221077)

BOOKERS & STRIPPERS
Boterstraat 19
1811 HP Alkmaar
(072-121916)

FRANKA
Torenstraat 9 (Torenpassage)
4811 XV Breda
(076-214153)

DE NOORMAN
Koningstraat 43
6811 DH Arnhem
(085-420909)

PEP
Oude Aa 1
5701 PZ Helmond
(04920-49222)

DE RAT
Korfmakersstraat 3
8911 LA Leeuwarden
(058-151600)

SJORS
Scheffersplein 1
3311 EJ Dordrecht
(078-142012)

SPIRIT
Hinthamerstraat 90
5211 MS 's Hertogenbosch
(073-145530)

TOMMY
Nieuwlandstraat 14
5038 SN Tilburg
(013-358319)

YENDOR
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
(010-4331710)

BOES
Lievevrouwestraat 33
4611 JJ Bergen op Zoom
(01640-59366)

'T CENTRUM
Nieuwstraat 3
2611 HK Delft
(015-144490)

HET GELE TEKEN
Grote Oost 37
1621 BR Hoorn
(02290-18623)

DE NOORMAN
Koningstraat 9
6511 LA Nijmegen
(080-226146)

HET PERRON
St. Janstraat 3
4331 KA Middelburg
(01180-34747)

ZozoLala-stripwinkels in België

ALFA STRIP
Nieuwstraat 112
2440 Geel
(014/58.43.80)

GOBELIJN
Mechelsestraat 35
3000 Leuven
(016/23.55.86)

SLOEBERKE
Zwevegemstraat 11
8500 Kortrijk
(056/21.96.68)

TISTJEN DOP
Patersstraat 120
2300 Turnhout
(014/42.88.29)
Nieuw adres

BOLSTER
Koninginnesingel 43
5911 KD Venlo
(077-544069)

'T CENTRUM
Korte Singelstraat 20
3112 GB Schiedam
(010-4262584)

NOORD
1e Middellandstraat 110-C
3021 BH Rotterdam
(010-4258756)

OBELIX
Ten Katestraat 26-A
1053 CG Amsterdam
(020-855100)

PIET SNOT
Vismarkt 3
3511 KR Utrecht
(030-318472)

CARAPACES
Parijsstraat 6
3000 Leuven
(016/22.58.40)

IDEE FIKS
A. Dansaertstraat 88
1000 Brussel
(02/512.61.52)
Nieuw adres

DE STRIEP
Katelijnestraat 42
8000 Brugge
(050/33.71.12)

WONDERLAND
Paardsdemerstraat 17
3500 Hasselt
(011/22.82.00)

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

PANDA
Frederikstraat 955-959
2514 LJ 's-Gravenhage
(070-635950)

PLAATJES-BOEKJES
Herenstraat 77
1211 CA Hilversum
(035-233646)

DE GALLIËR
Beekstraat 46
3800 St. Truiden
(011/67.17.39)

PIERKE
Frans van Rijhovelaan 312
9000 Gent
(091/27.70.86)

DE STRIPOMAAN
Brusselsesteenweg 34
1500 Halle
(02/356.15.89)

Peter de Wit maakt Fortuin

Peter Kuipers

Enkele maanden geleden verscheen het eerste album van De Familie Fortuin, *een strip van Peter de Wit (tekeningen) en Ruud Straatman (tekst), die al sinds het eerste nummer (augustus 1985) in Eppo Wordt Vervolgd (nu: Sjors en Sjimmie Stripblad) verschijnt.*
De Familie Fortuin *verhaalt van de wederwaardigheden van de nette ambtenaar Frispeer met zijn bijzonder asociale buren... een humorstrip van het zuiverste water!*
Liefhebbers van het humor-genre kenden Peter de Wit al van zijn cowboy-gagstrip Stampede!, *waarvan hij van 1979 tot 1983 185 afleveringen maakte voor Eppo, en van het naamloze* redaktiestripje *dat 158 keer op de postpagina van dat blad stond (1980-1983). Verder tekende hij voor Eppo af en toe* Viktor Vrolijk, *ingezonden moppen van lezers en enkele gelegenheidsstrips. Voor Titanic maakte hij korte tijd* Burgerman *(nrs. 1-4 en 6, 1984) en voor Taptoe tekende hij twee jaar lang* Kitty en Koen *(1984-1986).*
Tegenwoordig verzorgt hij, naast het tekenwerk van De Familie Fortuin, *het scenario van* Gilles de Geus, *in samenwerking met tekenaar Hanco Kolk. Samen met die laatste maakt hij ook de fotostrip* Mannetje en Mannetje, *waarin Peter en Hanco zelf de hoofdrol spelen.*
Uitgever/liefhebber Bert Meppelink bundelde in 1984 een selektie van het redaktiestripje onder de titel Chef! *en vorig jaar een boekje met een veertigtal* Stampede!*-afleveringen. Snel daarna verscheen bij Oberon het eerste album van* De Familie Fortuin. *Een gesprek met de dertigjarige, één meter 96 lange tekenaar.*

De eerste strip die we van jou kennen is Stampede, *waarmee je in 1979 in Eppo begon. Je was toen 21 jaar oud. Wat had je voor die tijd gedaan en hoe kwam je bij Eppo terecht?*

Ik heb gewoon op school gezeten en daarna ben ik gaan werken. Op een gegeven moment (in 1973, PK) had ik met Gerard Aartsen het stripinformatieblad *Striprofiel* opgericht en daardoor kwamen we veel bij tekenaars thuis. Ik tekende natuurlijk zelf altijd al stripjes, maar ik denk dat het Wilbert Plijnaar was die me ertoe aangezet heeft het écht te proberen. Zoals iedere tekenaar ging ik regelmatig naar Haarlem, naar de Eppo-redaktie om werk te laten zien en Frits van der Heide, die destijds hoofdredakteur was, vond het geloof ik wel leuk. Op een gegeven moment werd, ik meen door Martin Lodewijk, het idee geopperd van een komische western-strip en meer aanleiding had ik niet nodig om een paar pagina's van *Stampede* te maken. Die werden verschrikkelijk goed ontvangen door de redaktie, iedereen vond het gelijk heel leuk. En zo is het gekomen.

VOORMAN, HET LUKT ME NOG STEEDS NIET GOED OM EEN KOE MET DE LASSO TE VANGEN...
IK ZAL HET NOG EENS LATEN ZIEN.
AL ZWAAIEND MET JE LASSO GA JE ACHTER DE KOE AAN.
DAN WERP JE MET EEN SOEPELE BEWEGING DE LUS OM DE KOP VAN DE KOE.
JE TREKT HET TOUW STRAK OM DE ZADELKNOP EN BRENGT DOOR DE RUK DE KOE UIT BALANS.
MEUH
CRASH!
VOORDAT HET DIER WEER OP KAN KRABBELEN HEB JE ZIJN POTEN VASTGEBONDEN EN KLAAR.
ZO. DOE JIJ HET NU EENS DAN KAN IK ZIEN WAT ER AAN SCHORT...
GOED... ALS EERSTE OPMERKING...
PETER DE WIT, '84.
Stampede!

Je had dus geen specifieke tekenopleiding gehad?

Nee, ik ben autodidact, zelf geleerd, hard werken, veel oefenen. Zoals de meeste striptekenaars wel, geloof ik.

Je hebt in die tijd ook een redaktiestripje getekend.

Ja, er was een jubileumnummer, vanwege 5 jaar Eppo, waarvoor Uco Egmond, Wilbert Plijnaar en ik een 'redaktiedagboek' hadden getekend en daar stonden 3 afleveringen van mijn redaktiestripje in. Wilbert zei: "Hee, dat is leuk om er elke week in te zetten", en vanaf een paar nummers daarna stond het er dus elke week in, op de postpagina.

Zat Wilbert in de redaktie?

Nee, het werd gewoon als voorstel ingediend. Dat ging toen nog heel gemakkelijk, er was veel ruimte voor nieuwe ideeën. Ik zat toen ook vaak op de redaktie, een paar dagen in de week, en Wilbert ook, en we bemoeiden ons veel met het blad.

wat vind jij van mijn zoontje als striptekenaar, frits...
... nou... hij heeft iets van een lodewijk, een de smet en een EGmond in zich
...Tja... precies wat ik vind...
...maar te laat komen met je pagina's kan toch geen goeie basis zijn voor een carriere...
Redaktiestripje

Waren de grappen geïnspireerd op de dagelijkse gang van zaken bij de redaktie?

Ja, ik zat daar één dag in de week tekeningetjes te maken voor de postpagina en allerlei kriebeltjes en versieringen, en natuurlijk dat stripje. Ik wist dus precies hoe alles daar werkte, de deadlines, de drukkerij, de onderlinge strubbelingen, en als er dan iets mis was, dan maakte ik daar een grapje over. Een hoop van die grappen zijn echt 'uit het leven gegrepen'.

De strip ging vrij vaak over het te laat inleveren van pagina's.

Ja, maar dat is een cliché dat je voor zo'n stripje opbouwt; de tekenaar die per definitie lui is, die allerlei smoesjes verzint om z'n pagina's niet te hoeven tekenen. Je had natuurlijk de notoire laatkomers, zoals Uco Egmond, Martin Lodewijk en Peter de Smet, het was af en toe wel een chaos -dat is nu ook heel anders, alles is nu heel netjes- maar het was toch grotendeels een clichébeeld. Dat vond ik toen heel leuk om te maken, ik geloof dat ik alle kanten van het striptekenaar zijn wel behandeld heb.

Stampede en het redaktiestripje zijn op een gegeven moment tegelijkertijd gestopt. Wat voor reden had dat?

Jaap Bubenik werd de nieuwe hoofdredakteur en die vond Stampede niet leuk -ik geloof dat dat zijn eerste woorden waren toen hij binnenkwam. Het was een middenmoot-strip die gemiddeld scoorde en dan sta je als tekenaar natuurlijk niet zo sterk. Het redaktiestripje sneuvelde toen ook en ik was dus in één klap werkloos. Dat was wel even slikken.

Je bent begin vorig jaar wel weer begonnen met het redaktiestripje, voor het Wordt Vervolgd Clubblad.

Ja, voor Jaap Bubenik (lacht), die doet nu het Clubblad. Ik had nog wel beloofd m'n leven lang boos op hem te blijven, maar ja, zo gaat dat in het leven. Nu staan Stampede en het redaktiestripje in het Wordt Vervolgd Clubblad.

Van Stampede ook nieuwe afleveringen?

Nee, dat zijn oude platen. Stampede staat nu weer in 3 bladen. Elke maand in het *Wordt Vervolgd Clubblad* dus, in *Minitoe*, een bijlage van het Vlaamse *Nieuws van de dag*, en in *Sjors en Sjimmie Extra*, het blad dat om de week het gat in de leesportefeuille opvult, omdat Sjors en Sjimmie tweewekelijks is. Het is echt een tweede jeugd voor deze strip.

Je stijl was vooral bij Stampede sterk geïnspireerd op Amerikaanse dagbladstrips. Heb je er nooit over gedacht om een krantestrip te gaan maken?

Ja, heel vaak, maar het is me nog niet gelukt. Ik denk dat mijn eigen inzet niet groot genoeg is om zoiets van de grond te krijgen. Toen ik met Stampede begon had ik dat veel erger. Iedereen zei ook altijd dat ik er een dagstrip van moest maken. Ik heb het ook wel eens geprobeerd bij diverse kranten, maar dat is

Kitty en Koen

niet gelukt en nu heb ik niet meer zo'n drang om zoiets te maken. Ik heb nu ook genoeg te doen, met de Familie Fortuin. Ik heb het niet te druk, hoor, ik zou er best nog een strip bij kunnen maken, maar ik ben er gewoon te lui voor (lacht).

Je hebt niet de behoefte om daarmee rijk te worden, zoals je grote voorbeelden in Amerika?

Ik heb wel de behoefte om rijk te worden, maar met strips zie ik dat hier in Nederland nog niet zo snel gebeuren. Niet zoals Charles Schulz met Peanuts, of Jim Davis met Garfield, die in de top-tien van rijkste mensen van Amerika staan.

Je bent een paar jaar geleden ook zelf in Amerika geweest?

Ik ben met Hanco Kolk een week naar New York geweest, in 1986. Daar zijn nog vier pagina's over gepubliceerd in Eppo Wordt Vervolgd (nr. 25, PK). We hebben Mort Walker opgezocht en Harvey Kurtzman, ik ben dol op alles wat die man maakt.

Wat vraag je nou aan zo'n idool als je tegenover hem staat?

Ik weet nooit wat ik moet vragen. Meneer, ik vind u fantastisch. Het was heel leuk om er te zijn. Mort Walker woont in een gigantisch huis, hij is onmetelijk rijk en onmetelijk Amerikaans. Dat is leuk om eens te zien. Harvey Kurtzman ook, heeft allemaal prachtige dingen aan de muur hangen, die hij zelf gemaakt heeft. Het was gewoon een fantastische week.

Je tekenstijl is sinds Stampede wel iets veranderd, niet?

Ik weet het eigenlijk niet. Hoe zou jij het omschrijven? Ik weet niet of het nog Amerikaans te noemen is. Vroeger had ik al die boekjes op m'n tekentafel, Roodoog, Flippie Flink, Tovenaar van Fop. Dan zaten Wilbert en ik wel eens, al bladerend, plaatjes over te tekenen.

Ging het alleen om de plaatjes, of jatte je ook grappen?

Liefst jatte ik ook grappen, maar dat lukte niet altijd. Daarom nam ik Amerikaanse strips, want die leest toch niemand. Maar het ging niet zozeer daarom, het werkt op een bepaalde manier inspirerend. Zo gaat dat ook met documenteren. Als ik een auto moet tekenen zal ik eerder een stripboek pakken dan een foto. Je krijgt ook een soort 'stripgeheugen'. Het is wat achteruit gegaan, maar jaren geleden, toen ik strips verzamelde, wist ik bijvoorbeeld wanneer ik een grote afwas moest tekenen: Ton en Tinneke, album 3, pagina 39, daar staat een heel mooie afwas. En je weet dat in Kuifje dit en dat voorkomt. Dat is een makkelijke manier om iets op te zoeken. Makkelijker dan uit je raam kijken hoe een lantarenpaal eruit ziet.

Je hebt je ook wel eens beziggehouden met tekenfilm, in 1983?

Is dat zo lang geleden? Ja, we hadden toen een studiootje in Rotterdam, *Funny Pictures*, met Wilbert Plijnaar, Lucas van Doorn en Uco Egmond, en we hadden een opdracht gekregen voor een tekenfilmpje, *Beertje Sebastiaan*. En dat moest eigenlijk in één week af, want het moest bij Tineke, van Veronica, uitgezonden worden, als een soort leader of trailer. Dus toen hebben we in één week tijd een paar minuten tekenfilm gemaakt. Er bewoog niet zoveel, maar we hadden mooie decors geschilderd. Daarna is dat geëvolueerd, er kwam steeds meer animatie bij, steeds meer medewerkers, maar het is nooit echt van de grond gekomen. Er is wel nog een grote ruimte in Amsterdam gehuurd en Wilbert Plijnaar heeft er nog lang aan gewerkt, maar het projekt is toch 'in schoonheid gestorven'. Ik heb alleen ontdekt dat animatie mij totaal niet ligt. Ik vind het wel heel knap en prachtig om naar te kijken, maar voor mij is het niks. Het beertje moest zijn hoed opzetten en dat ging echt van *piêp-krâk*, heel houterig. Wilbert heeft daar nog wel om moeten lachen, hij heeft veel meer de schwung die nodig is voor animatie. Maar het was leuk om gedaan te hebben.

En je kijkt wel nog graag naar tekenfilms?

Ja, tekenfilm is één van de weinige dingen waar ik echt hardop om kan lachen, wat ik bij strips eigenlijk nooit heb. Er is één stripverhaal, *Bravo Brothers* van Franquin, van Robbedoes, met die drie apen, daar moet ik echt heel hard om lachen, hardop om lachen. Bij andere strips is het meer in stilte lachen. Bij tekenfilms rol ik echt van de bank af. Dat is zo perfekt, gelukkig hoef ik dat niet meer zelf te maken. Tex Avery-films bijvoorbeeld, fantastisch. Ik heb zelfs mijn zoontje Tex genoemd. Ook wel omdat het een leuke naam is natuurlijk, maar ik zag laatst een documentaire op de BBC over Tex Avery, waarin hij door zijn medewerkers 'a genius' werd genoemd, dus heb ik mijn zoontje toch maar naar een genie vernoemd.

De Familie Fortuin

Je zoontje staat ook achterop het laatste Gilles de Geus-album.

Ja, met de tweeling van de inkleurster, Wilma Leenders, en de dochter van Hanco, met allemaal teddyberen er omheen. Hanco wilde dat graag, dus vooruit dan maar. Ik had er liever zelf op gestaan, maar ja, nu is Tex dus ook beroemd.

Je tekent tegenwoordig De Familie Fortuin. *Is dat je enige bezigheid en kun je daarvan leven?*

Eh, nee, daar kun je niet echt van leven. Het zijn elke veertien dagen twee pagina's, dus daar kun je geen inkomen uit halen. Het is natuurlijk wel mijn belangrijkste strip. Ik doe andere dingen, maar die zijn incidenteel. De Familie Fortuin heeft echte regelmaat, dus het levert wel het belangrijkste deel van mijn inkomen. Als je van strips wil leven moet je toch wel twee pagina's per week hebben, vast, of misschien wel meer, dat ligt eraan hoe hoog je nivo van leven is.

De Familie Fortuin *loopt nu ruim drie jaar. Hoor je wel eens wat de lezers ervan vinden?*

Nee, nooit (lacht). Vroeger hielden ze wel eens polls, maar ik weet niet of ze dat nu nog doen. Ik hoor wel eens wat op stripdagen en ik krijg wel eens een brief van iemand die het leuk vindt, maar hoe het 'scoort' is mij niet duidelijk.

HENDRIK! KOM JE EEN BROODJE ETEN?
JA JA.
KANKERLIJER EN VREET JIJ DIE TROEP MAAR ZELF OP EN STIK ERINNEE DAT IS ONZINACH WAT MAAKT
HEERLIJK DIE HAM VAN DE SLAGER!
MJAM
HM HM...
'TUITGOREHAM VANDIESLIJMERIGE AFZETTERSMEERT ER VASTGROENSNOTIN VROEGERKON JE NOG LANDENONTDEKKEN STELJEVOORDATJE ALSEERSTE
Burgerman

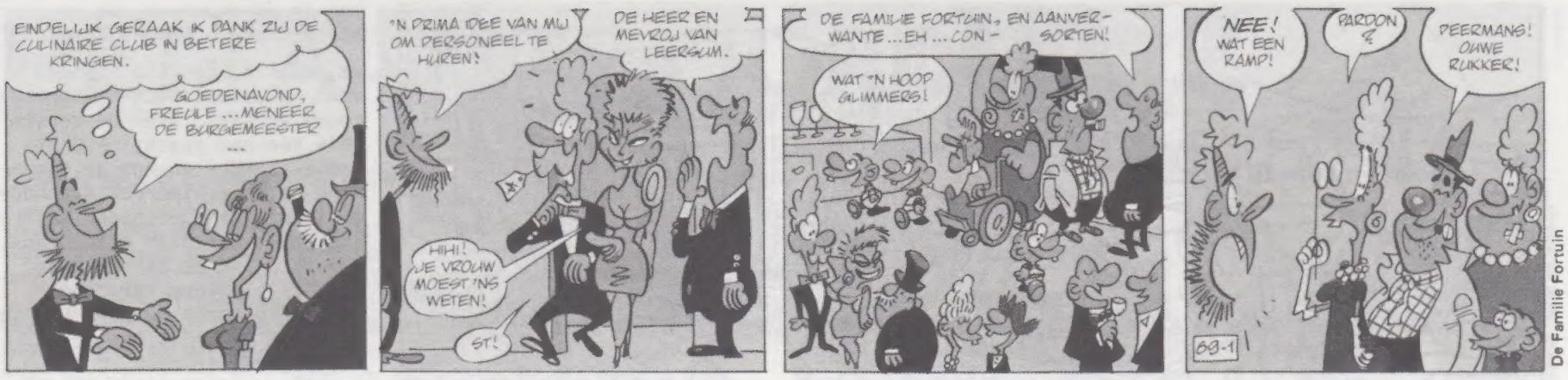
EINDELIJK GERAAK IK DANK ZIJ DE CULINAIRE CLUB IN BETERE KRINGEN.
GOEDENAVOND, FREULE ...MENEER DE BURGEMEESTER ...
'N PRIMA IDEE VAN MIJ OM PERSONEEL TE HUREN!
DE HEER EN MEVROU VAN LEERSUM.
HIHI! JE VROUW MOEST 'NS WETEN!
ST!
DE FAMILIE FORTUIN, EN AANVERWANTE ...EH ...CONSORTEN!
WAT 'N HOOP GLIMMERS!
NEE! WAT EEN RAMP!
PARDON ?
PEERMANS! OUWE RUKKER!
63-1
De Familie Fortuin

En weet de redaktie het wel?

Dat weet ik niet, dat moet je de redaktie vragen. Het staat er nog steeds in en dat is in deze tijden van dalende oplages wel een gunstig teken.

Heb je wel eens problemen over het geweld in de strip, of andere dingen waar de redaktie het niet mee eens is?

Nee, het geweld in de strip is net zoiets als geweld in tekenfilms. Het is een komische strip, dus ik geloof niet dat het té hard is. Er zijn wel scenario's die over sex gaan, met hoeren of zo, en dat kan niet in het blad. Of te erge grappen over de kerk -Frispeer is nogal religieus, hij leest Kerk Vandaag en luistert naar de Fruitmand- die moeten we veranderen.

Je schrijft de strip niet zelf. Hoe loopt de samenwerking met Ruud Straatman?

Ruud Straatman zwerft door Europa. Hij woont nu in Frankrijk, maar hij heeft ook al in Portugal, Spanje, België en Nederland gewoond. Hij stuurt de scenario's naar de redaktie of naar mij toe en ik lees ze, waarna we bespreken of we ze wel of niet maken. Ik zie hem eigenlijk nooit, het gaat allemaal via de telefoon of per post. De samenwerking is niet close, hij schrijft, ik teken.

Heeft de redaktie jullie gekoppeld voor deze strip?

De strip is verzonnen door Jan van Die. Hij heeft destijds *Kanaal 13* bedacht en *De Familie Fortuin*, en hij heeft Ruud Straatman verzocht als schrijver en mij als tekenaar.

En het bevalt wel?

Ja, ik vind het leuk. Ruud schrijft heel snel, heel vlot, ik ben zelf iemand die veel trager, moeizamer schrijft. Ik vind het prima als ik zo'n verhaaltje voor me kan leggen en alleen maar de plaatjes hoef te tekenen, zonder te hoeven nadenken over wat leuk is of niet, want dat heeft hij al gedaan. Dat vind ik wel rustgevend.

In een interview voor Les Cahiers de la Bande Dessinée heb je eens gezegd: " Ik vind het prettig op scenario te tekenen, dan moet je alles tekenen omdat het scenario het voorschrijft. Tegen jezelf zou je zeggen: Er mogen in ieder geval geen fietsen in, en geen paarden in galop, en liefst ook geen water. Dan hou je het verhaal binnenskamers, liefst ook zonder stoelen". Is het wel eens voorgekomen dat Ruud Straatman jou een scenario bezorgde waarbij je dacht: hoe moet ik dát in godsnaam tekenen?

Wat ik daar zeg klopt wel. Ik teken het liefst alleen mensen. In de scenario's van Ruud komen vaak meer dingen voor, maar het zijn 12 plaatjes op een pagina dus je kan er niet zo veel in kwijt. Als er vier poppetjes staan en drie politieauto's, dan moet je daarvoor een goede lay-out vinden. De grootste uitvinding ter wereld is dan de *off screen-balloon*. Dat is een balloon die uit het kader komt, met de tekst erin: "Hier is de politie, geef je over!". Dan hoef je al die politieauto's niet te tekenen. En ik teken natuurlijk op een bepaalde manier, detaillering zul je bij mij niet vinden, dat vind ik vervelend. Ik ben geen goede achtergrondtekenaar, maar daar heb je kanonnen als Henk Kuijpers voor. Ik teken het gewoon duidelijk en concentreer me op de gekke bekken, wat ik wel leuk vind.

Er is nu ook een album uit van De Familie Fortuin, je eerste album bij Oberon.

Ja, ja, in een vlaag van verstandsverbijstering zijn ze er toch ingetuind.

Wel in een heel goedkope reeks. Blijkbaar hebben ze er niet erg veel vertrouwen in.

Tuurlijk, in de Sterstrip-reeks, zo goedkoop mogelijk. Kijk, bij Oberon moet zo'n boek al een vrij grote oplage hebben om uit de kosten te kunnen komen. Als ze denken dat ze er maar 3000 van verkopen loont het de moeite niet. Dat is wel vervelend, maar ik ben benieuwd wat het gaat doen. Misschien wordt het wel een knallend succes.

Jij en Hanco Kolk hebben pas geleden het vierde album van Gilles de Geus *in eigen beheer uitgegeven. Hebben jullie plannen om nog meer zelf uit te geven?*

Dat met Gilles is uit nood geboren. Omdat Oberon het niet meer uit wil geven doen we het zelf, omdat we geloven in die strip. In principe zouden zij het moeten doen, want wij zijn eigenlijk tekenaars en dat uitgeven, daar zit een hoop gezeur en gedoe en geregel aan vast en die tijd kunnen we beter besteden aan tekenen. Maar we willen in de loop van volgend jaar toch nog wel wat dingen uitgeven, met onze uitgeverij *De Plaatjesmaker*. Het is alleen nog even afwachten wat het Gilles-album doet, of we uit de kosten komen.

Het is toch merkwaardig dat Oberon Gilles wel nog in het blad plaatst. Dat moet hun toch handen vol geld kosten?

Ja, zeg het niet tegen ze, maar het kost ze inderdaad handen vol geld. We zijn vorig jaar bij Eppo ontslagen met Gilles en daarna weer aangenomen. Blijkbaar zien ze er dus toch wel iets in. Misschien dat ze het nieuwe verhaal, dat over de Batavia gaat, wel weer willen uitgeven. Het ziet er in elk geval fantastisch uit, heel mooi getekend door Hanco, dus daar verwachten we wel weer wat van.

Het wordt een verhaal in 2 delen?

Eh, ik weet niet of ik dat al mag vertellen...het wordt dus één deel. Achterop het laatste album, *De Revue*, staat dat het twee

F-FORTUIN'Z IN MIJN HUIS'Z
SST! ZO METEEN HOORT DIE OUWE ONS NOG ...
NOU KE-JE WEL NAGAAN WAAROM WE HAAR TWINTIG JAAR LANG ONDER DE VALIUM HEBBE GEHOUWE ...
'T PROBLEEM IS HOE WE HAAR WEER ALS VANOUDS KUNNEN KRIJGEN...
EH...
OPOE'Z WEBBE 'N TAART VOOR JE GEBAKKE!
'N EXTRA GEVULDE.
ATTENT HE'Z
HEH! HEH!
WAT'Z
SSSJ
TNT
VREET ZELF MAAR OP! IK MOT GEEN ZOETIGHEID!
M-MAAR ...
RING!
TNT
ONTZETTENDE ONTPLOFFING! RONDVLIEGENDE LICHAAMSDELEN! BLOEDEND TANDVLEES! WREED MAN!
- JE KEN ALLES VAN DE KOTERS ZEGGE, MAAR JE HEP D'R TENMINSTE GEEN LAST VAN.
Z Z Z Z Z
ORTUIN
75-2
De Familie Fortuin

Gilles de Geus: De Batavia

delen worden, maar Peter van Leersum, de hoofdredakteur van Sjors en Sjimmie, wilde het tweede deel eigenlijk niet hebben. Noodgedwongen zijn we toen gaan knippen en redigeren en nu hebben we het in 46 pagina's weten te proppen. Het verhaal is echt verbeterd, het tempo is veel hoger. Maar eigenlijk mag niemand weten dat het één album wordt, omdat het in twee delen aangekondigd staat. Het was al gedrukt, dus daar konden we niks meer aan doen.

Voordat je je ging bezighouden met Gilles, had je alleen maar korte gagstrips gemaakt. Ging het schrijven van langere verhalen je makkelijk af? .

Het was wel een grote omschakeling, voor mij en voor Hanco. We proberen voor Gilles nog steeds de juiste balans te vinden tussen humor en avontuur. bij ieder album leren we weer iets

Inspecteur Netjes, een nieuwe strip op tekst van Hanco Kolk. Binnenkort in Sjors en Sjimmie.

bij en we hopen nog eens het perfekte 44-pagina verhaal te maken. De eerste 20 pagina's zijn altijd makkelijk, maar hoe verder je komt, hoe minder uitgangen je hebt uit het verhaal, terwijl je toch naar een bepaald einde toe moet. Er zijn maar heel weinig auteurs die de perfekte balans tussen humor en avontuur weten te vinden. Ik heb eens samen met Wilbert Plijnaar een lijstje opgesteld van Nederlandse albums die wij klassiekers vinden, en dat waren bijna allemaal verhalen van Martin Lodewijk. Dossier Stemkwadrater en Dossier Leeuwenkuil van Agent 327, het eerste verhaal van Johnny Goodbye, Bernard Voorzichtig, De Ring van Schiermeeuwenoog van Sjors en Sjimmie, en ik geloof dat dat het wel is.

Allemaal verhalen uit de jaren '70.

Ja. Hanco en mij bekruipt wel eens het gevoel dat we met een uitstervend genre bezig zijn. Humoristische avonturenstrips worden bijna niet meer gemaakt, het is allemaal Klepzeiker en Doorzon.

Wie van jullie komt met het eerste idee voor een verhaal?

Voor *Smeerenburg* had ik het idee, omdat ik een recensie had gelezen van een proefschrift over Smeerenburg. Toen ik dat proefschrift aangevraagd had uit Groningen bleek er veel meer materiaal te zijn. De walvisvaart was immers één van de grootse dingen waar de Nederlanders zich mee bezig hielden in de 17e eeuw. Als reaktie op dat nogal zware verhaal hebben we toen *De Revue* gemaakt, een echt lach-of-ik-schiet-verhaal. Het idee daarachter was dat we een soort remake wilden maken van *De Ronde van Gallië*. Het is de allersimpelste verhaalstijl. Op pagina 1 zeg je: we moeten dit en dat doen, en dan gaan ze op weg. Er zitten risico's aan, want er zit geen spanningsboog in zo'n verhaal, dus het wordt gauw vervelend. Asterix en Obelix moesten in elke stad de specialiteit van de streek ophalen en in *De Revue* moeten edelen opgehaald worden. Je kunt er leuke gags in verwerken, maar je krijgt nooit een overtreffende trap, het verhaal blijft voorspelbaar. Maar *De Revue* hebben we gemaakt voor de grappen, om te lachen, en dat is er ook wel uit gekomen. Als reaktie daarop maken we nu *De Batavia*, waarvoor ik al jaren geleden het idee had. Het wordt een degelijk, serieus verhaal met wat meer pretenties.

Heb je je daarvoor ook op historische bronnen gebaseerd?

Ja, over de Batavia is heel veel materiaal. Het is een beroemd verhaal, over de eerste reis van een prachtige Oostindië-vaarder en hoe de bemanning na de schipbreuk strandde op twee eilandjes onder Australië en elkaar daar uitmoordde. Het is al in de zeventiende eeuw in boekvorm verschenen. Het schip wordt nu herbouwd in Lelystad en er is een schat aan informatie over, dus we kunnen ons in feite volledig documenteren. Natuurlijk is Gilles een humorstrip, dus al die moorden vermijden we een beetje. We volgen de reis van de Batavia, maar we gaan wel onze onze eigen gang.

Komen leuke bijfiguren, zoals de beer Fifi uit De Revue, nog terug in volgende albums?

De beer zullen we zeker nog wel in een volgend deel laten terugkomen. En in *De Batavia* heeft de Bekketrekker een prominente rol. Die bijfiguur hadden we verzonnen voor *Smeerenburg* en hij bleek heel goed te werken, een hoop mensen moesten om hem lachen, dus nu speelt hij weer de rol van schurk.

Hoeveel tijd besteed je aan de samenwerking met Hanco?

Een dag in de twee weken. Plus veel over de telefoon. Ja, dat werkt heel goed, met Gilles en met de fotostrip die we samen maken, *Mannetje en Mannetje*.

Die fotostrip blijft dus ook doorlopen?

Jazeker. Die wordt in Sjors en Sjimmie als 'stopper' gebruikt. Dat betekent dat hij pas geplaatst wordt als er een advertentie uitvalt. Dat is dus héél weinig. Maar hij staat nu ook elke maand in een Engels comedy-magazine, *The Truth*, en het heet dan *Jones and Jones*.

Hoe is de fotostrip eigenlijk ontstaan?

Hanco Kolk en Kees Klaver, die nu lay-out doet bij Muziek Express, en ik hebben alweer jaren geleden een komisch trio gevormd. *Stanley, Livingstone en Donker Afrika* heette dat. We hebben destijds op de Strip-3-daagse opgetreden en we hebben ook in het land triomfen gevierd. Maar dat is nu verleden tijd. Je zou kunnen zeggen dat die fotostrip daaruit voortgekomen is. Ik vind het echt fantastisch om te doen, eigenlijk veel leuker dan strips tekenen. Een hoop van mijn strips, die ik zelf schrijf, zijn eigenlijk sketches die je zo kan spelen. Tekenen is makkelijker, maar spelen is leuker. Voor de fotostrip gaan we de studio in, een heuse fotostudio, met allemaal tassen vol kleren en dan gaan we ons verkleden en de hele dag gek doen. Dat is hartstikke leuk.

Improviseren jullie die grappen?

Nee, totaal niet (lacht). Daarvoor is die studio weer te duur. We maken netjes scenario's, net als voor strips, en elk plaatje wordt gewoon uitgebeeld.

Oefen je thuis dan ook vantevoren?

Nee, we voelen heel goed aan hoe we moeten kijken. Het gaat steeds beter. Het is echt een feest om het te doen. ●

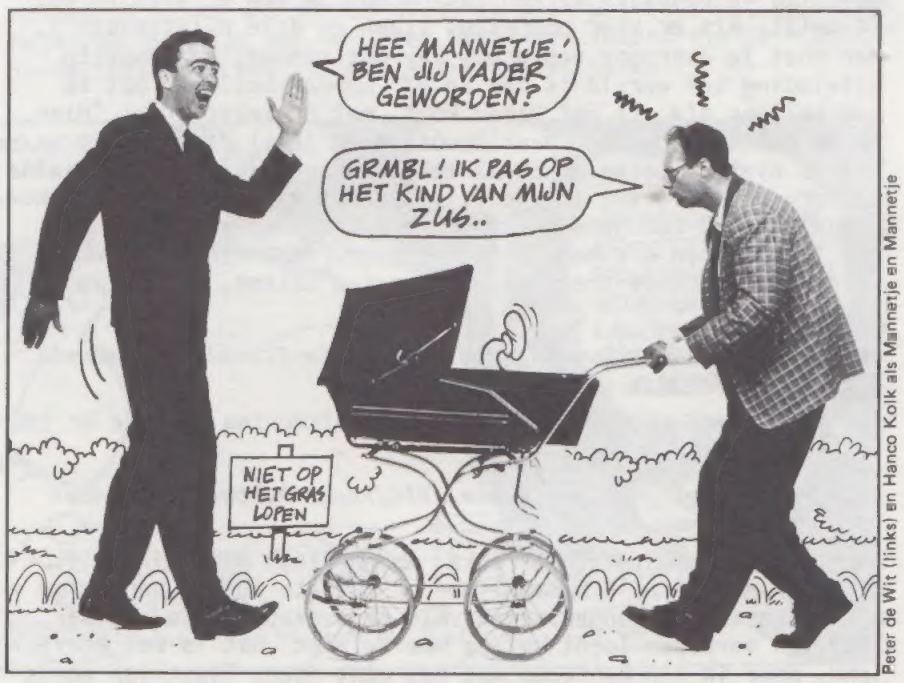

Peter de Wit (links) en Hanco Kolk als Mannetje en Mannetje

HET LAATSTE OORDEEL

Gilles de Geus 4: De revue (Kolk & De Wit)

Ik beken! Met het schaamrood op de kaken en weggekropen in de donkerste hoek van de kamer, moet ik bekennen dat ik vóór *De Revue* nog nooit een *Gilles de Geus* had gelezen. Hoe vaak ben ik niet onverrichterzake uit mijn favoriete stripzaak gekomen zonder *'n strippie gescoord* te hebben? En al die tijd moeten die juweeltjes er gelegen hebben. Hun oogjes priemend in mijn rug, misschien ook wel recht in mijn ogen. Er op hopend door mij opgemerkt te worden. Ik beken dat ik blind geweest ben! Maar ik beloof hierbij in alle openbaarheid plechtig de geleden oogschade te zullen herstellen. Want ik heb genoten van *De Revue*.
Om onnaspeurbare redenen zal ik nooit vergeten wat een rock-recensent in de 70er jaren schreef naar aanleiding van een Uriah Heep-concert: *'The sound comes at you like a pantzer doing 80.'* En om even onnaspeurbare redenen zal een opmerking van een New York Times-recencent over Robert Ludlum me altijd bijblijven: *'He stuffs more surprises into his novels than any other six-pack of thriller writers combined.'* Beide opmerkingen gaan op voor de humor in *Gilles de Geus*. In een ongelooflijk tempo volgen de grappen elkaar op; zowel visueel als verbaal. De heldere tekenstijl van Hanco Kolk vertedert bijna constant en hij bezit een dusdanig karikatuurtalent dat hier wel een behoorlijke kennis mensenkennis achter schuil moet gaan. Peter de Wit heeft een verhaal geschreven dat, wat mij betreft, een vergelijking met Goscinny's *Asterix* glansrijk doorstaat. Op deze plaats iets over dat verhaal te schrijven is onzin, als het zonder de tekeningen van Hanco Kolk überhaupt al mogelijk zou zijn. Maar doe mij en Gilles een plezier en lees en bekijk de eerste drie platen van het album als je de volgende keer in je stripzaak bent. Wedden dat jij net zo snel verkocht bent als het album dat je dan in je hand houdt?
Uitg. De Plaatjesmaker; f 6,95/130 Bfr; 44 pag. kleur. *(Mike)*

Lotusbloem 1: Nacht vol geweld (Franz)

Zo rond 800, ergens in China. Een jongmeisje wordt als hoertje verkocht, maar een jonge nomadenleider raakt verliefd op haar en bevrijdt haar. *Nacht vol geweld* is het eerste deel van een nieuwe reeks van Franz, de auteur van onder andere *Jugurtha* en *Lester Cockney*. Hij documenteert zich, hij isnet als Hermann- een begaafd tekenaar van aktieverhalen en hij weet hoe hij zijn lezers moet onderhouden: met verhalen vol avontuur en hier en daar een snufje sex of geweld. Een avontuurlijke, onderhoudende strip, zonder pretenties. *(Mat)*
Uitg. Arboris. 7,95/150 of 16,95/325 gekart; 46 pag. kleur.

De curieuze wereld van Heer Bommel en Tom Poes (Santbrink e.a.)
Een heer is onprijsbaar — Bommelkatalogus (Matla)

Vlaggetjes en vloerkleden, films en fietsbellen, prullenbakken, puzzels, posters, pennelappen en poppetjes, kaarten, kaarsen, kapstokken en kalenders, speldjes, spelletjes, slabbetjes, sigarebandjes, sleutelhangers en serviesgoed. Je kunt het zo gek niet bedenken of er heeft wel eens een afbeelding van Heer Bommel of Tom Poes op gestaan. Sinds het allerprilste begin was merchandising een belangrijke aktiviteit van dit tweetal en gezien hun populariteit worden ook deze artikelen, evenals de boekuitgaven, driftig verzameld. *De curieuze wereld van Heer Bommel en Tom Poes* indexeert en beschrijft nagenoeg alles wat er aan curiosa is geproduceerd met de figuren uit de Bommel-strip. Het boek is zeer ruim (veelal in kleur) geïllustreerd, waardoor het een waar genot is er doorheen te bladeren, ook voor lezertjes die geen kapitalen kunnen besteden aan dit soort prullaria. Bovendien bevat het boek een viertal zeer informatieve artikelen, over Toonder, over Tom Poes in boeken en tijdschriften, en over twee weinig bekende aspekten: de Tom Poes toneelvoorstellingen (jaren '40 en '50) en het miniatuurstadje Rommeldam, dat ooit (1955-62) in Oisterwijk stond.
Wat een waanzinnig karwei. Wie dat nog niet bij *'De curieuze wereld...'* dacht, denkt het zeker bij de nieuwe *Bommelkatalogus*. Negen jaar lang is Matla bezig geweest met deze verbeterde versie en het resultaat bundelt alle kennis die momenteel bestaat betreffende boek- tijdschrift en krantepublikaties van de Bommel-, Kappie-, Panda- en Hollewijnstrips in binnen- en buitenland, en alle strips die Toonder vóór Tom Poes maakte. Twee absolute standaardwerken met elk een immense hoeveelheid informatie, in een voor iedereen betaalbare uitvoering.*(Peter)*
Uitg. Loeb; f 49,50; 160 pag. zwart-wit/kleur gebonden
Uitg. Panda; f 39,50; 360 pag. zwart-wit ingenaaide paperback

Dossier Franquin (De Saeger)

Dit boek is zeker geen compleet dossier over Franquin. Maar, het moet gezegd, behalve in de titel (die De Saeger waarschijnlijk niet zelf mocht kiezen) wordt dat nergens gesuggereerd. Integendeel, in zijn (poging tot) voorwoord zegt hij dat het boek bedoeld is als "aanvulling bij wat al eerder verschenen is. Meer beoogt het echt niet te zijn."
Wie een Nederlandse versie verwacht van Franquins meest uitgebreide interview 'Et Franquin crea La Gaffe' komt dus bedrogen uit. Maar wie een update en aanvulling verwacht op de Stripschrift Special 'De F van Flater' komt ook bedrogen uit. Want de bedoeling van De Saeger blijkt in hoofdstuk 1 te zijn "Franquins loonbaan slechts in vogelvlucht weer te geven en hier en daar accenten te leggen waar Franquin ze zelf nodig acht. En vaak is dat niet dáár waar stripjournalisten die zouden willen leggen!".
Moet je dus een leuk geschreven boek vol anekdotes verwachten, met mooie voorbeelden van Franquins tekenkunst, bekende en onbekende voorbeelden van zijn werk? Inderdaad, hoewel die leuke illustraties bijna even slecht zijn afgedrukt als in 'De F van Flater'. *(René)*
Uitg. Arboris; f 24,95/475 Bfr.; 74 pag. zwartwit/gekart.

Eric de Noorman: De geschiedenis van Bor Khan (Kresse)

Voor deze remake, als balloonstrip en in kleur, van de oorspronkelijke ondertekststrip in zwart-wit uit 1952-1953 is Kresse uitgegaan van de oorspronkelijke platen. De tekeningen werden teruggebracht of uitgebreid tot het gewenste nieuwe formaat, en er werden balloons ingebracht. Veel tekst werd geschrapt omdat daarvoor geen plaats meer was. In bepaalde scènes was zoveel tekst nodig dat Kresse nieuwe plaatjes heeft tussengevoegd.
Het aantal stroken (toen 188, nu 225) is echter niet veel toegenomen, en dat komt doordat een aantal gebeurtenissen helemaal is geschrapt. Andere ingrepen zijn het verwisselen van scènes en plaatjes. Uiteindelijk is er zoveel aangepast en opnieuw getekend, met name in de latere delen, dat het ondoenlijk is om alle plaatjes hier naast elkaar te zetten. Daar gaan we hier dan ook geen pagina's aan spenderen. Het is veel leuker die vergelijking zelf te maken. De oorspronkelijke versie is namelijk nog te koop in de perfekte uitgave van Panda. Duurder, maar ook twee keer zo dik.
De oorspronkelijke versie liet zich lezen als een zwaar, dreigend verhaal. Veel tekst; je moest er wel voor gaan zitten. Een nadeel was dat achtervolgingen eindeloos duurden, wat duidelijk de behoefte aan telecommunicatie op de steppe aantoonde.
De nieuwe versie leest als een vlot avonturenverhaal, en de achtervolgingen zijn tot aanvaardbare (lees)lengte teruggebracht. Daarmee is veel van het dreigende verdwenen. Verder is het jammer dat de bijfiguren niet goed meer uit de verf komen. Zo komt het verraad van Rorik ineens uit de lucht vallen. Ook het gedrag van Chu Ghandra, de dochter van Bor Khan, is nu naar het einde toe niet altijd consequent.
Conclusie: een redelijk geslaagde aanpassing. Het is alleen de vraag of zoiets de hoeveelheid werk rechtvaardigt. Kresse zou ook nieuwe verhalen van *Vidocq* of *Erwin* kunnen maken... *(René)*
Balloonversie: Oberon; f 19,95/395 Bfr.; 80 pag. kleur/gekart.
Ondertekstversie: Panda; 55,00/1050 ; 168 pag. zw-w/gekart.

Lugubere verhalen (Hermann)

In deel 14 van de Luxereeks van Arboris vindt men, voor de nieuwe, verhoogde prijs van *f* 24,95, vier subliem getekende en geschreven, doch wel oudere korte verhalen van *Hermann*.
Eerst over de leeftijd: drie van de vier verhalen zijn reeds gepubliceerd in Nederlandstalige periodieken als Stripschrift (oude stijl), Robbedoes en Titanic.
De inhoud in het kort. Het eerste verhaal is geënt op de moord op Sharon Tate door de "Helter-Skelter" bende van Charles Manson. De kooi gaat over een groep mensen in een versterkt gebouw. Zij dienen altijd op hun hoede te zijn voor een rondzwervende groep plunderaars. Verder in dit album een verhaal over een droom; een gruwelijke nachtmerrie die na het ontwaken nog een flauw staartje krijgt. En last but not least de "coverstory" over twee kerkrovers die zich in een satanskapel hebben gewaagd, een daad die *het kwaad* danig in beroering brengt.
De sfeer van dit album is onontkoombaar. Zonder pardon werd ik opgeslokt door de verhalen en beleefde ze intens. Zo intens dat, toen mijn liefste mij iets wilde zeggen en zij, na uitblijven van een reaktie mijnerzijds, haar stem verhief, ik zo verstoord werd dat ik zelfs bijna boos werd op haar.
Over Hermann's stijl hoeft weinig gezegd. Deze veelschrijver en tekenaar is zo bekend dat een beschrijving voor iedereen iets onbevredigends zou hebben. Toch één opmerking, doordat de inhoud van dit album een grote tijdsspanne omvat is duidelijk te zien dat Hermann steeds meer suggereert met steeds minder lijnen.
In concreto: een mooi uitgegeven album met pakkende, *lugubere verhalen* van een rot in het vak. *(Geert)*
Uitg. Arboris; f24,95/495 Bfr.; 50 pag. kleur/gekart.

De almanak (Servais)

Aan het begin van ieder jaar speur ik in mijn nieuwe agenda naar het aantal keren dat *vrijdag de 13de* mij in de komende 12 maanden komt bezoeken, om die vervolgens opvallend te merken. Op die data (twee, dit jaar) maak ik als het enigzins kan geen afspraken. Ik ben tot de ontdekking gekomen dat mijn gemoedstoestand bij *volle maan* altijd extreem is. Ik ben een ster in het *'afkloppen'* van dingen en ben ervan overtuigd dat er meer is tussen hemel en aarde dan onze menselijke geest bevatten kan. Dit alles gaat bij mij gepaard met een diep respect voor de natuur.
Vandaar waarschijnlijk ook dat de boeken van Servais en Comès (maar bijvoorbeeld ook Makyo's *Grimlein*) mij iedere keer weer fascineren. Deze auteurs bezitten het vermogen om magie en hekserij zó geïntegreerd in het dagelijkse plattelandsleven van hun hoofdpersonen te laten zien dat het bovennatuurlijke bijna natuurlijk wordt. Servais heeft zich de afgelopen jaren voornamelijk beziggehouden met *Bosliefje*, een reeks die naar mijn mening na het eerste deel aan kracht is gaan verliezen, maar keert nu weer terug naar de thema's uit *De Toverkol*.
In *De Almanak* schetst Servais in 12 verhalen (ieder gesitueerd in een andere maand) het leven van de inwoners van een Ardens dorpje. Een leven dat hoofdzakelijk bepaald lijkt door drie grootheden: de seizoenen, het kerkelijk geloof en het volksgeloof. Ieder verhaal beslaat 12 platen en wordt voorafgegaan door een titelpagina (die steeds hetzelfde raam in een andere maand laat zien) en wordt besloten met een dorpsgezicht waarin onveranderlijk het kerkgebouw overheerst. Een kerkelijke overheersing die echter niet in het dagelijks leven van de parochianen is terug te vinden, hetgeen de pastoor er toe zal dwingen de 'duivel' met zijn eigen wapens te bestrijden. Een soort raamvertelling die Servais voor, tussen en na de 12 andere verhalen vertelt.
Leek het Servais in *De Toverkol* nog voornamelijk te gaan om de *verschijnselen* van hekserij, in *De Almanak* (gemaakt voor een ouder publiek) staan de daarbij betrokken en betroffen *mensen* centraal.
De verhalen uit *De Almanak* zijn sterker en menselijker dan die uit *De Toverkol*. Servais streeft niet in eerste instantie naar horrorachtige effecten met zijn verhalen over het bovennatuurlijke. Zo laat het maartverhaal zich eerder lezen als een erotisch geladen liefdesverhaal, dan als sec een verhaal over een weerwolf. *De Almanak* is trouwens doorspeend met erotiek. Niet de bijna standaard geworden 'met-grote-borsten-verkoop-je-albums-sex', maar een liefdevolle opwindende erotiek.
Servais heeft, wat mij betreft, zijn beste album tot nu toe afgeleverd. Zijn sfeervolle, expressieve zwart-wit tekeningen (wat 'n gezichten!) gekoppeld aan de magische korte verhalen staan op tal van manieren bol van de spanning. Prachtig!
Uitg. Casterman; f 24,95/475 Bfr; 175 pag. zwart-wit. *(Mike)*

Kort Amerikaans

Bij uitgeverij DC komen er op dit moment grote aantallen nieuwe series uit. Dat doet me denken aan de situatie van enige jaren geleden. Een grote uitbreiding van het aantal series werd toen door DC betiteld als de "DC-explosie". Toen de markt instortte en DC het aantal titels drastisch moest inperken, werd door de fans smalend gesproken van de "DC-implosie". Zal de geschiedenis zich herhalen? De tijd zal het leren. Hieronder een bespreking van enige van de meest interessante nieuwe series.
De nieuwe serie *Sandman* is een juweeltje. De Sandman is een mythische figuur die waakt over de grenzen van onze slaap. Deel 1 laat ons zien hoe hij gevangengenomen wordt, de gevolgen daarvan, hoe hij ontsnapt en zijn wraak. Dat klinkt wat simpel, maar het verhaal wordt heel boeiend verteld en de figuren, vooral Sandman zelf, zijn heel interessant. Het tekenwerk is schitterend en slaagt er uitstekend in de mysterieuze, horrorachtige sfeer te scheppen die het verhaal nodig heeft. Neil Gaiman (tekst) en Sam Kieth (tekeningen) zijn momenteel nog vrij onbekend, maar *Sandman* zal daar zeker verandering in aanbrengen.
Eveneens van schrijver Neil Gaiman is de 3-delige miniserie *Black Orchid*. Het verhaal vertelt de intrigerende ontstaansgeschiedenis van de mysterieuze superheldin Black Orchid. Hoe goed het verhaal echter ook is, de kwaliteit van het tekenwerk drukt het automatisch naar de achtergrond. Hoe mooi de geschilderde tekeningen zijn, kunnen we in een zwart-wit blad niet laten zien. Daarom de volgende vergelijking: het tekenwerk van Dave McKean verhoudt zich tot dat van Don Lawrence als een Rolls Royce tot een tweedehands Lada (brieven van de Don Lawrence-fanclub vanaf nu eerst in de badkuip gedeponeerd).

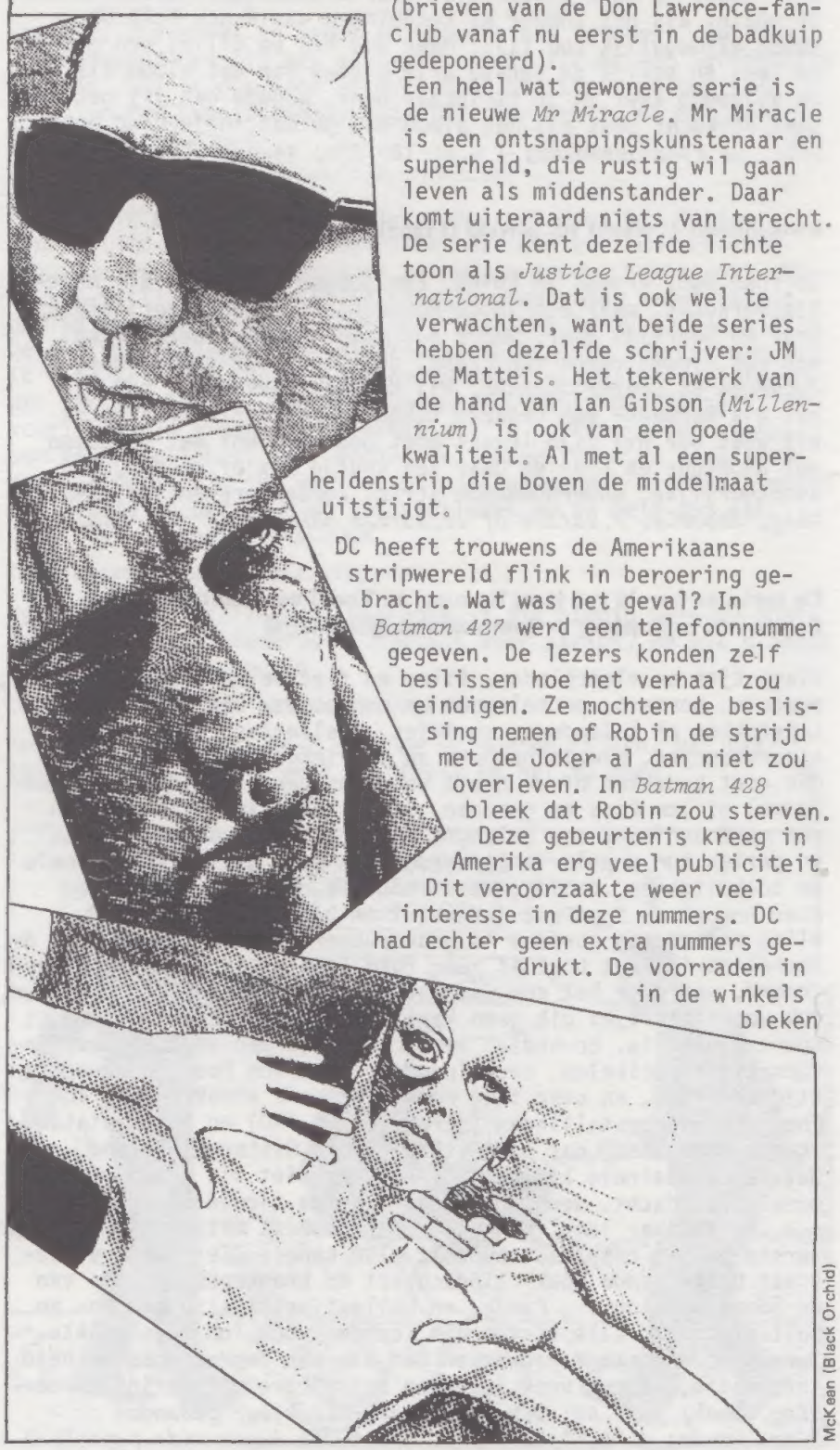
McKean (Black Orchid)

Een heel wat gewonere serie is de nieuwe *Mr Miracle*. Mr Miracle is een ontsnappingskunstenaar en superheld, die rustig wil gaan leven als middenstander. Daar komt uiteraard niets van terecht. De serie kent dezelfde lichte toon als *Justice League International*. Dat is ook wel te verwachten, want beide series hebben dezelfde schrijver: JM de Matteis. Het tekenwerk van de hand van Ian Gibson (*Millennium*) is ook van een goede kwaliteit. Al met al een superheldenstrip die boven de middelmaat uitstijgt.

DC heeft trouwens de Amerikaanse stripwereld flink in beroering gebracht. Wat was het geval? In *Batman 427* werd een telefoonnummer gegeven. De lezers konden zelf beslissen hoe het verhaal zou eindigen. Ze mochten de beslissing nemen of Robin de strijd met de Joker al dan niet zou overleven. In *Batman 428* bleek dat Robin zou sterven. Deze gebeurtenis kreeg in Amerika erg veel publiciteit. Dit veroorzaakte weer veel interesse in deze nummers. DC had echter geen extra nummers gedrukt. De voorraden in in de winkels bleken

ROBIN WILL DIE BECAUSE THE JOKER WANTS REVENGE, BUT YOU CAN PREVENT IT WITH A TELEPHONE CALL.
1-(900) 720-2660
The Joker fails and Robin lives.
1-(900) 720-2666
The Joker succeeds and Robin will not survive.
These numbers will work only in the U.S.A. and Canada, between the following hours on September 15th and September 16th.
Eastern 9:00 a.m. 9/15/88 through 8:00 p.m. 9/16/88
Mountain 7:00 a.m. 9/15/88 through 6:00 p.m. 9/16/88
Central 8:00 a.m. 9/15/88 through 7:00 p.m. 9/16/88
Pacific 6:00 a.m. 9/15/88 through 5:00 p.m. 9/16/88
You will be charged 50¢ for each call, which will be connected to an acknowledgement message.

volledig tekort te schieten. Op enkele plaatsen waren de nummers al binnen enkele uren uit de winkel verdwenen. Deze grote vraag leidde ook, zoals in Amerika gebruikelijk is, tot fors stijgende prijzen. Alleen was dit keer de prijsstijging ongelofelijk: de comics kosten nu al (enkele maanden na verschijnen) zo'n dertig dollar per stuk! Iedereen die het verhaal gemist heeft zal zich dus tevreden moeten stellen met de herdruk van het verhaal. DC brengt namelijk *Batman 426-429* uit als paperback. En Batman zelf? Die heeft meteen een personeelsadvertentie geplaatst: assistent gezocht (pag. 14 van de *Special Invasion Edition of DC Daily Planet*).

Het rommelt nogal op de Amerikaanse markt. Wat is er precies aan de hand? Enkele jaren geleden werden plotseling zwartwitstrips erg populair. De stripwinkels sloegen er dan ook flinke voorraden van in. Toen de stripverzamelaars er achter kwamen dat ze in sommige gevallen wel heel erg weinig kwaliteit voor hun dure geld kregen, zakte hun animo voor dit soort strips tot het nulpunt. De stripwinkels konden hun voorraden niet meer kwijt en zaten zonder geld.
Daar kwam nog bij dat het geldgebrek van de stripwinkeliers werd verergerd door een enorme vloed van nieuw materiaal van de twee grote uitgeverijen Marvel en DC, die het terrein dat ze aan de kleinere uitgevers hadden verloren wilden terugwinnen.
De gevolgen van dit alles blijken op dit moment. De winkels kunnen niet meer alles of slechts in zeer kleine hoeveelheden aanschaffen. Dit heeft tot gevolg dat sommige comics op dit moment flink in prijs stijgen door het geringe aanbod. En de kleine uitgevers zitten in de hoek waar de klappen vallen. Aircel moet samengaan met Eternity. Mad Dog stopt met alle publicaties. Comico moet de distributie van zijn comics aan DC overlaten. Eclipse kondigt een vermindering aan van het aantal te verschijnen comics.
En de consument? Ik kan alleen het volgende aanraden: zorg ervoor dat je alle comics te pakken krijgt op het moment dat ze verschijnen. Anders zul je ze later niet of slechts tegen een zeer hoge prijs kunnen vinden. Zorg dus voor een betrouwbare leverancier!

Verzamelaars gaan soms heel erg ver in hun verzamelwoede. Zo betaalde Scott Chinery 180.000 dollar voor een Batmobiel. Het ging om een van de vijf exemplaren die voor de tv-serie gebouwd waren.

Nog meer bedragen om stil van te worden. Op 11 november werden op een veiling bij Christie's in New York twee cellen van de *Mickey Mouse*-tekenfilm *The Orphan Benefit* uit 1934 geveild. De opbrengst was maar liefst 121.500 resp. 148.500 dollar. Een wereldrecord voor een tekenfilmcel. Ook de totale opbrengst van deze veiling van tekeningen en cellen was een record: 1.193.995 dollar.

In de USA verschijnen er tal van stripcuriosa. Zo is er bijvoorbeeld *Mars Attacks*, een minicomic die geïnspireerd is op de kauwgumkaartjes uit de jaren zestig. Ieder deeltje herdrukt een kaartje plus een nieuw verhaaltje in dezelfde sfeer (bloederig en gruwelijk). Voor 98 dollarcent een hele investering (er zijn 54 stuks!). Daarnaast zijn er tal van 3D-comics. Met de hulp van een brilletje met een groen en een rood glas kun je een strip met diepte zien. De inhoud van 3D-strips is meestal niet om aan te zien. Een uitzondering op die regel is *Space Vixens*, dat gevuld is met werk van Dave Stevens (van *The Rocketeer*). Ook heel grappig is de 3D-comic *Adventures of Captain Holo*, omdat er echte hologrammen op de kaft zitten.

In de Verenigde Staten verschijnen er tal van strips naar aanleiding van films en tv-series. *Rambo*, *Terminator*, enz., gewoon te veel om op te noemen. Zeker de moeite waard is de miniserie *Aliens* van uitgeverij Dark Horse. Helaas zonder Sigourney Weaver, maar dat wordt gecompenseerd door grote hoeveelheden Aliens. Het verhaal speelt zich af na de tweede *Alien*-film. De overlevenden gaan samen met een detachement ruimtemariniers naar de planeet van de Aliens om die beesten uit te roeien. Helaas worden ze daarbij dwarsgezeten door mensen van de militaire industrie die de Aliens voor oorlogsdoeleinden willen gebruiken. Een boeiend verhaal, dat mijns inziens wat nodeloos ingewikkeld wordt, omdat geen samenvatting van film of vorige delen gegeven wordt. Schrijver Mark Verheiden (*The American*) bewijst weer eens zijn klasse. Dat doet ook debutant Mark Nelson. Hoe goed de serie is, blijkt wel uit het aantal drukken. *Aliens 1* is nu al aan zijn vierde druk binnen een half jaar toe. Aanbevolen dus, net als de nog te verschijnen miniserie *Predator* met Mark Verheiden en Chris Warner, ook van Dark Horse.

Hoeveel geld verdienen tekenaars van comics nu eigenlijk? Dat valt wat tegen. Volgens Glenn Herdling, assistent redacteur bij Marvel, kunnen toptekenaars tot 100 dollar per pagina verdienen. Als ze hun pagina's ook zelf inkten, kan het oplopen tot 150 dollar. Vergeleken met Europa zijn dat lage bedragen. Toch zegt tekenaar Todd McFarlane: "Er zijn weinig baantjes waar ik mee zou willen ruilen, zelfs al zouden ze drie maal zoveel betalen. Ik geniet van wat ik doe en van mijn vrijheid."

Ton Vanderwheels

P.S. In ZL 42 schreef ik dat Art Adams het tekenwerk van *X-factor* 42 en 43 zou verzorgen: dat moest 41 en 42 zijn.

Nelson (Aliens)

De Beste Wensen voor 1989

Ook dit jaar publiceren we een collectie nieuwjaarswensen, die je normaal gesproken alleen te zien zou krijgen als je de tekenaars persoonlijk kende. We kregen kaarten toegestuurd die varieerden van simpelweg gekopieerd tot groot formaat en full-color. Zo kregen we van Jan Bosschaert een in zes kleuren gezeefdrukte kaart, van Andreas een pop-up kaart en van Robert van der Kroft, Jan van Die en Wilbert Plijnaar een prentbriefkaarten-pin-up-kalender (tevens als relatiegeschenk van stripwinkel Sjors gemaakt). Eric Heuvel tekende voor zijn kaart zelfs een komplete albumcover. Sommige tekenaars verstuurden geen exclusieve kaarten, zoals Gerrit de Jager, wiens kerstwens wij toch leuk genoeg vonden om hierbij af te drukken. Fransman Philippe Marcelé stuurde ons (net als vorig jaar) een originele tekening, exclusief voor onze lezers. Onze huistekenaar Bert van der Meij verstuurde dit jaar geen kaarten, maar, schreef hij ons, had hij dat wél gedaan, dan had de kaart er misschien uitgezien als de bijgaande (blz.13). Uiteraard drukken we ook de kaart af die Lian Ong tekende als nieuwjaarswens van ZozoLala. **PK**

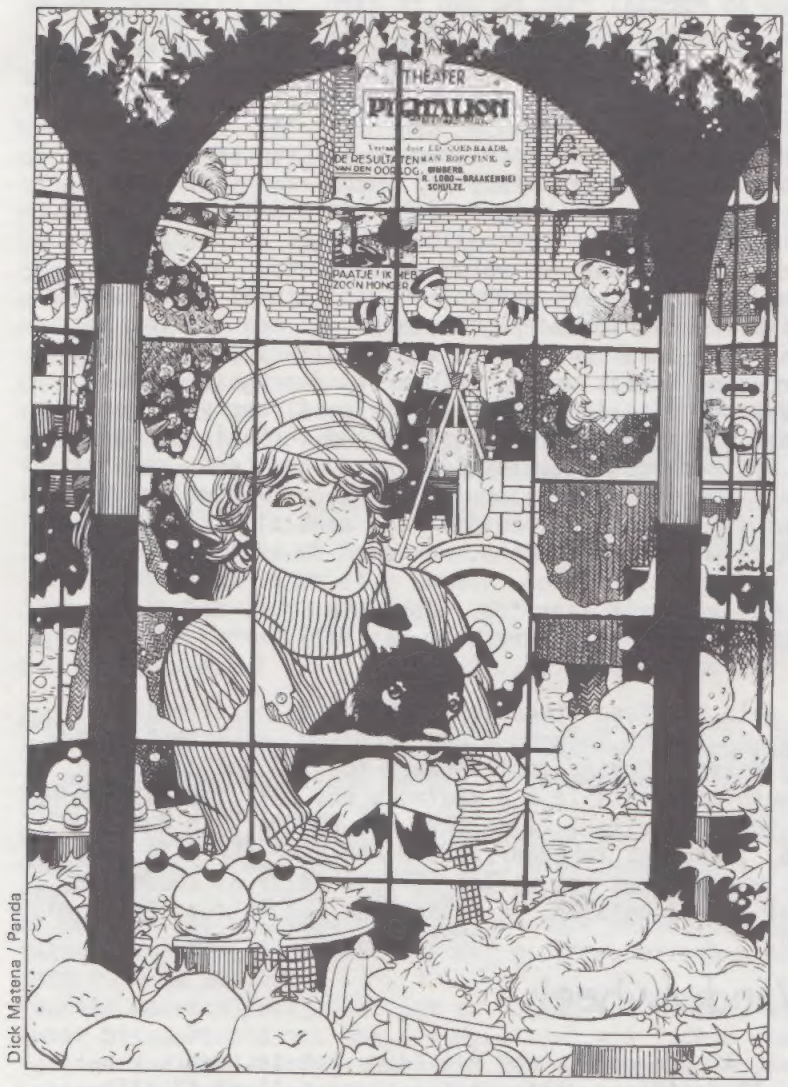

Dick Matena / Panda

Gerrit de Jager

HET IS BIJNA KERST! KRIJG IK EEN MAGNETRON OVEN?
GEEN DENKEN AAN! WE DOEN DIT JAAR NIET AAN KADOOTJES!
GEEN KERSTBOOM?! WAT ZAL DE FAMILIE DAAR WEL NIET VAN DENKEN ALS ZE KOMEN ETEN?!
ER KOMT DIT JAAR GEEN FAMILIE ETEN!
WE HEBBEN NOG NET GELD OM EEN NIEUWJAARS KAART TE LATEN DRUKKEN. MEER ZIT ER DIT JAAR NIET IN.
EN ALS IK NOU EEN PLASTIK KERSTBOOMPJE KOOP?

Erika Raven

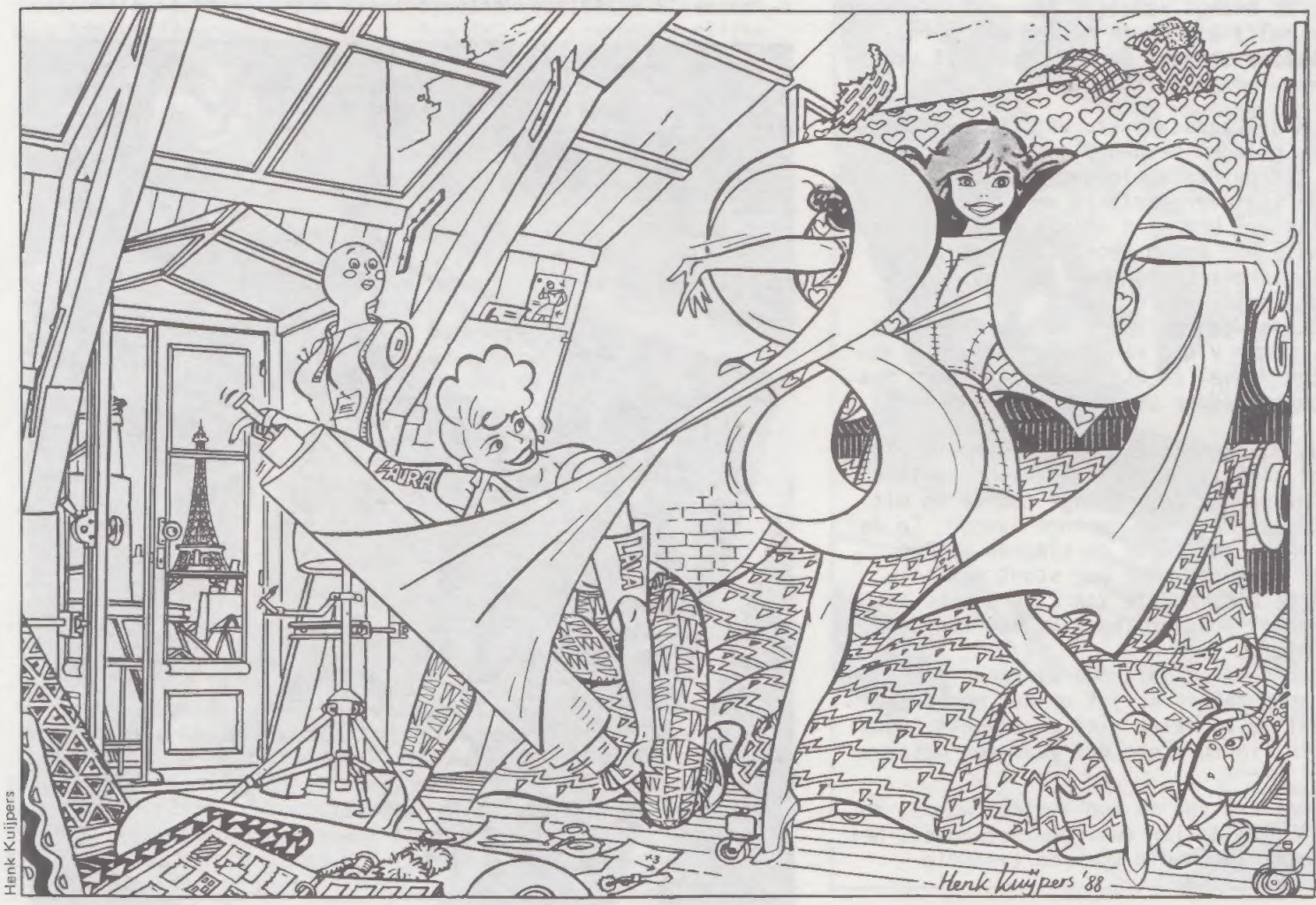

Henk Kuijpers

Frits Jonker

Hedmondster

NEGENTIENNEGENENTACHTIG

Lian Ong / Zet.El

JOJO ET GROS-LOUIS

VOUS ADRESSENT LEURS MEILLEURS VOEUX POUR L'ANNÉE 1989 !

André Geerts

Peter van den Hoogen

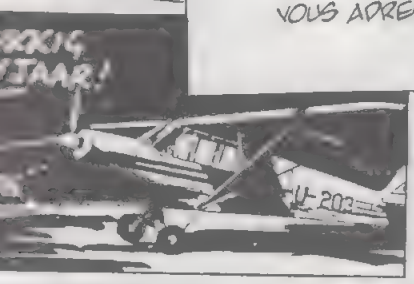

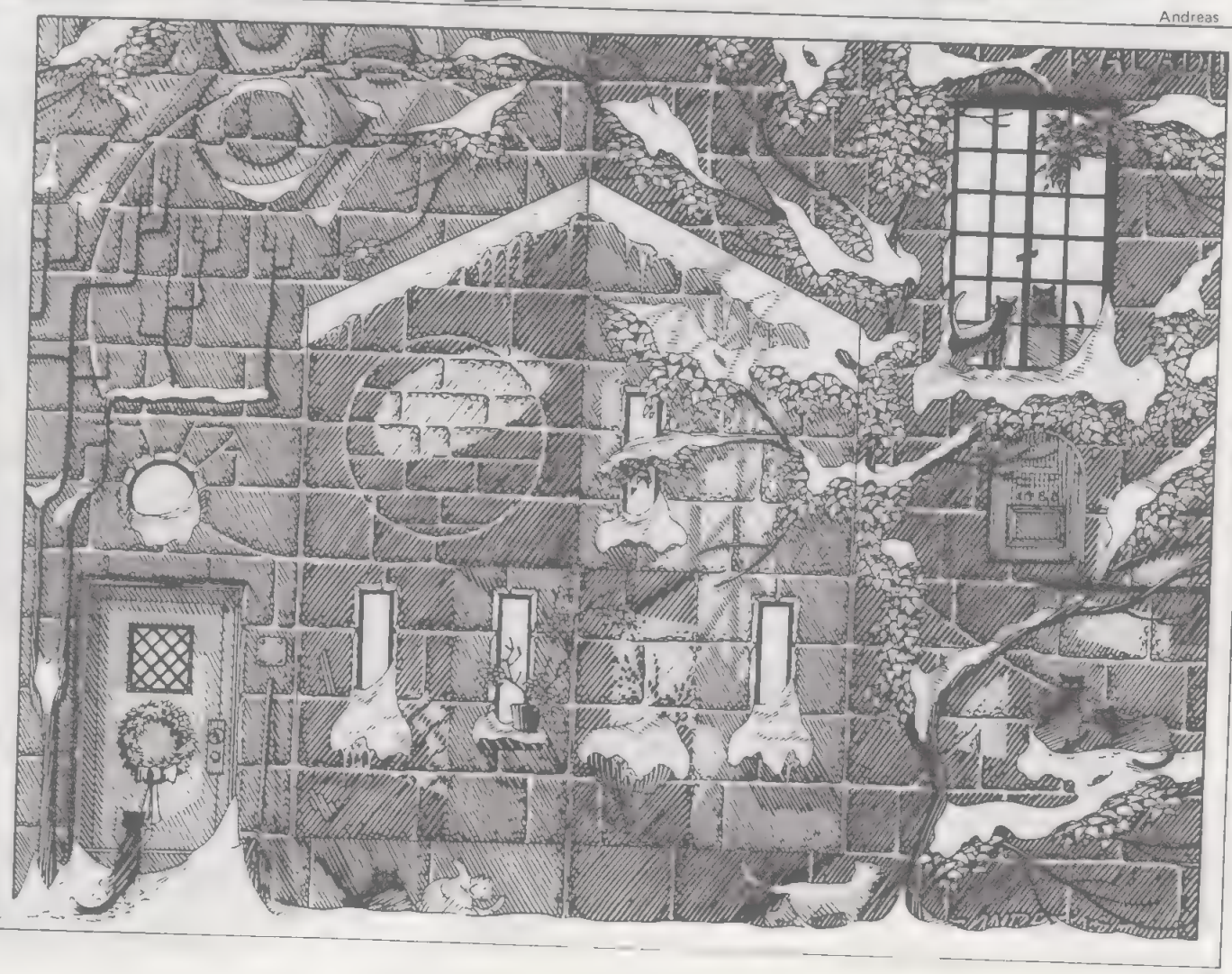

Andreas

Eric Heuvel

HA, EEN AVONTUUR VAN JA[illegible]JONES

DE ONTVOERDE KERSTMAN

PRETTIGE FEEST DAGEN

Luc Cromheecke

Meilleurs voeux pour 89, Amicalement de Perlois

Robert van der Kroft / Stripwinkel Sjors

1989

Philippe Marcelé

Harry Balm

ZORGLIJKE TIJDEN

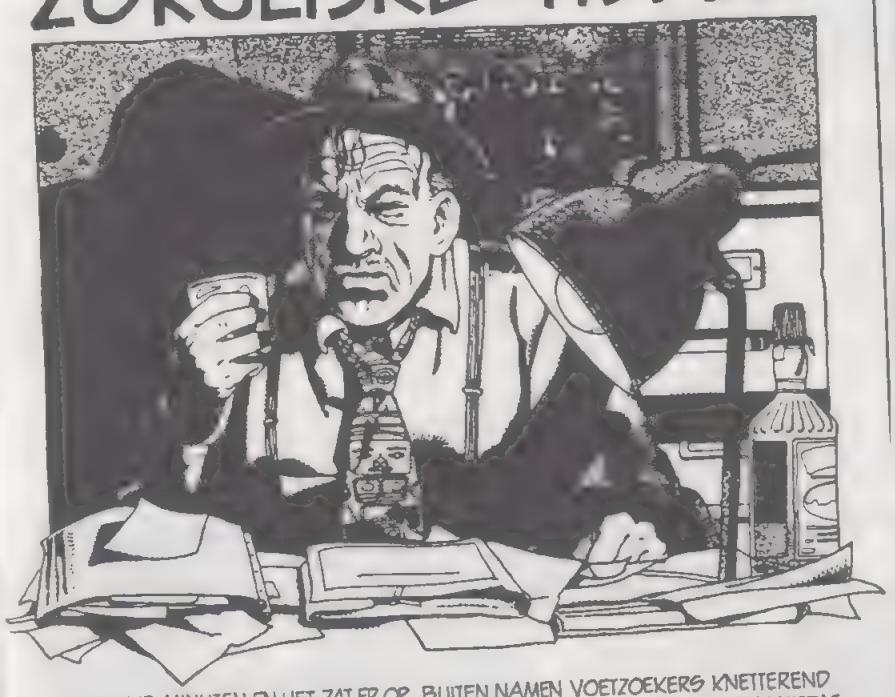

NOG VIJF MINUTEN EN HET ZAT ER OP. BUITEN NAMEN VOETZOEKERS KNETTEREND EEN VOORSCHOT OP HET NIEUWE JAAR. HIJ STAARDE UIT HET RAAM, DAT UITZAG OP DE BLINDE MUUR VAN EEN ONGEBRUIKTE GOEDERENLOODS IN DE RUIT ZAG HIJ DE WEERSPIEGELING VAN DE CHAOS DIE OP ZIJN BUREAU HEERSTE : KRANTE-KNIPSELS, DOSSIERMAPPEN, REKENINGEN. HET OUDE JAAR WAS EEN ZAAK DIE HIJ MET EEN ZUCHT VAN VERLICHTING ZOU AFSLUITEN, ALS EEN DOSSIER VOL ONBEANTWOORDE VRAGEN, ONAANGENAME VERRASSINGEN EN ONDER-BELICHTE FOTO'S VOORVALLEN WAARAAN HIJ BIJ VOORKEUR NIET TERUG-DACHT PIJNLIJKE HERINNERINGEN DIE MAAR VOOR EEN DEEL MET DE UITOEFE-NING VAN ZIJN BEROEP TE MAKEN HADDEN VAST STOND DAT HIJ DE TOEKOMST NIET MET ONWANKELBAAR VERTROUWEN TEGEMOET GING. BUITEN LIETEN DE SCHEPEN IN DE HAVENS HUN MISTHOORNS LOEIEN. VUURWERK LEGDE EEN VERSTIKKENDE DEKEN VAN LAWAAI OVER DE STAD. HIJ PAKTE DE FLES SOUTHERN COMFORT, DIE HIJ IN ZIJN ARCHIEF HAD OPGEBORGEN ONDER DE D VAN DRINGEND, EN SCHONK ZICHZELF IN. HIJ HIELD HET GLAS OMHOOG NAAR ZIJN SPIEGELBEELD IN DE RUIT DAAR GA JE HET NIEUWE JAAR BEGON IN ELK GEVAL GOED, DAT NAMEN ZE HEM NIET MEER AF.

TEKST: *PIETER VAN OUDHEUSDEN* – TEKENING: *FRED MARSCHALL* –

Fred Marshall & Pieter van Oudheusden

BESTE WENSEN

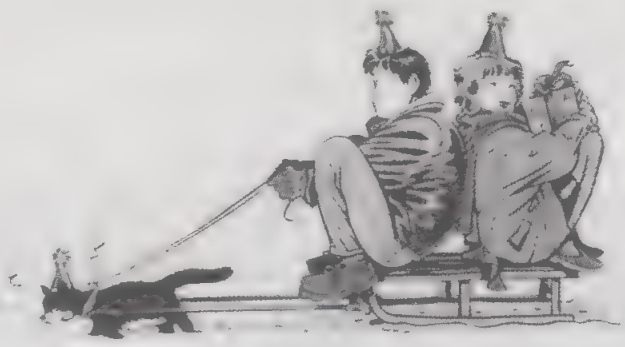

• ZORRO • JAN BOSSCHAERT • RIA COLLARD •

Jan Bosschaert

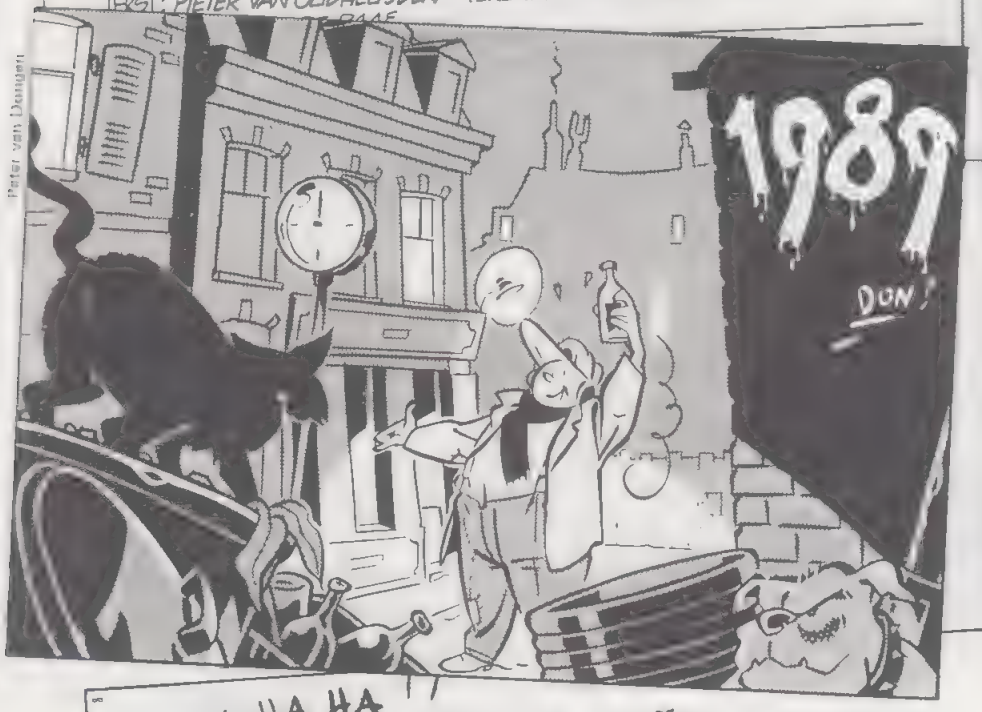

Peter van Dongen

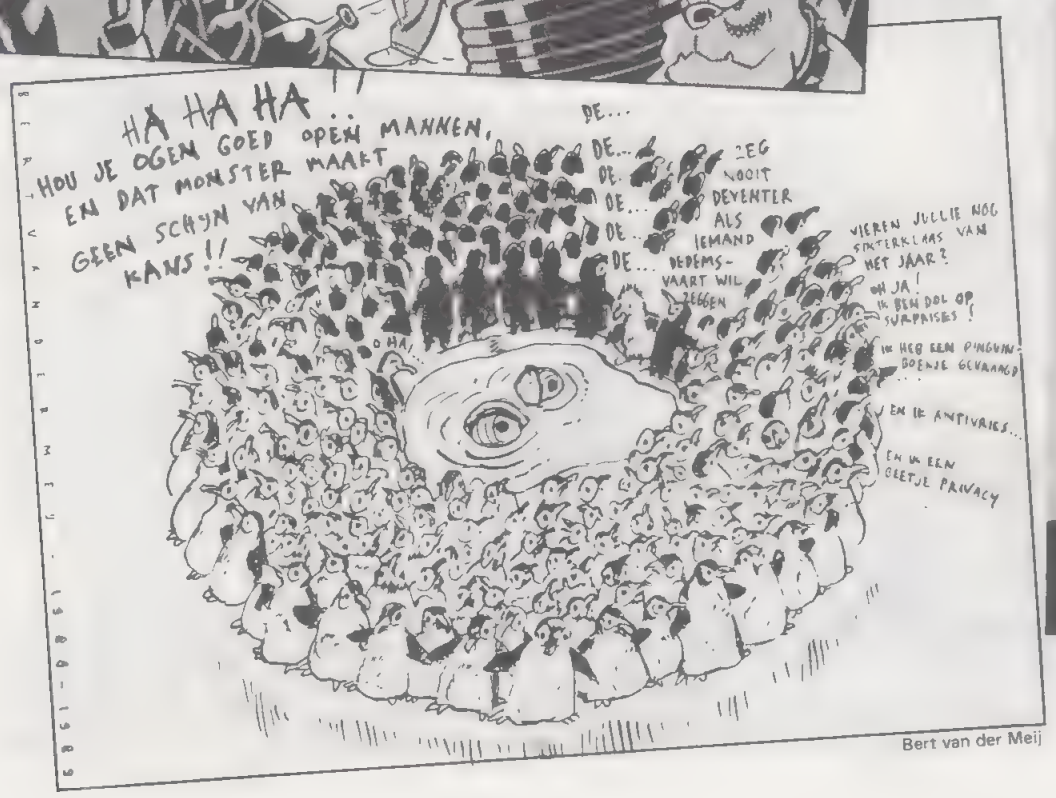
HA HA HA
HOU JE OGEN GOED OPEN MANNEN, EN DAT MONSTER MAAKT GEEN SCHIJN VAN KANS !!
DE...
ZEG NOOIT DEVENTER ALS IEMAND DEDEMS-VAART WIL ZEGGEN
VIEREN JULLIE NOG SINTERKLAAS VAN HET JAAR?
OH JA ! IK BEN DOL OP SURPRISES !
IK HEB EEN PINGUIN-BOEKJE GEVRAAGD
EN IK ANTIVARIUS...
EN IK EEN BEETJE PRIVACY

Bert van der Meij

Gerard Leever

PRULLENBAK

Uitgeverij **Albin Michel** verzorgde op de valreep van 1988 nog twee van de mooiste boeken van dat jaar: *Jeu de lumières* van Josê Muñoz en Carlos Sampayo en *Labyrinthes* van Lorenzo Mattotti en Kramsky. *Jeu de lumières* is het meest recente werk van de twee Argentijnse top-auteurs. Het verhaal gaat over drie bewonderaars, die hun -inmiddels bejaarde- idool een aantal malen ontmoeten. Muñoz en Sampayo schetsen een indringend psychologisch portret van de excentrieke acteur en geven het verhaal bovendien een onverwachtte wending aan het einde; zonder twijfel een van hun beste werken. *Labyrinthes* is een verzameling korte verhalen van de jonge Italianen Mattotti en Kramsky, die de auteurs tot één geheel smeden door tussen alle verhalen verbindende pagina's in te lassen. Knap gedaan, maar toch een wat ongelukkig procedé, dat namelijk de clou van elk verhaal afzwakt. Afgezien van deze detailkritiek is *Labyrinthes* een juweel, of eigenlijk een collier van juwelen, want elk verhaal is een stukje poëzie, sfeervol en intrigerend, en Mattotti's tekeningen en heldere kleuren verlokken en betoveren de lezer. De tekenstijlen van Muñoz en Mattotti sluiten bij elkaar aan (Mattotti is een leerling van Muñoz!), beide auteurs werken zeer expressionistisch, maar het contrast kon niet groter zijn: waar Muñoz de grenzen van de zwart-wit strip verkent, legt Mattotti zich geheel toe op de mogelijkheden van het direkt werken in kleur.
Lezers die het Frans niet machtig zijn, dienen nog wat geduld te oefenen, maar *Jeu de lumière* verschijnt dit jaar waarschijnlijk nog in een Nederlandse vertaling en *Labyrinthes* kunnen we ongetwijfeld tegemoet zien in het Engels. (MS)

Muñoz

Claude **Lefrancq** is één van de managers van de 'Editions Blake en Mortimer'. Hij is nu ook onder zijn eigen naam aktief als uitgever, met *Edmund Bell* door Follet, nu op tekst van Martin Lodewijk, naar Jean Ray. Andere detectives zullen volgen, namelijk Arsène Lupin, Sherlock Holmes en David Star (van Asimov). Duchateau zorgt voor de adaptaties en het tekenwerk zal verzorgd worden door o.a. Musquera en Seron.
Interessanter zijn de plannen voor heruitgaven van oud werk. Het eerste deel van *Tiger Joe* van Charlier en Hubinon is al uit, en de eerste vier delen *Bob Morane* door Attanasio en Vernes komen er aan. Verder ligt het in de bedoeling al het oude werk van Uderzo uit te geven, o.a. Matje Madeira en Robber (bekend uit Pep uit de jaren '60). (RS)

Guy **Leblanc**, zoon van de stichter van de Lombard uitgaven, is zelf ook begonnen met uitgeven. Hij begint ondermeer met een nieuwe serie van Franz. Hij heeft de rechten opgekocht van *Bernard Prince*, en hiervan zullen nieuwe avonturen worden gemaakt met een nieuwe tekenaar én een nieuwe tekstschrijver... Het is niet uitgesloten dat Greg wel *Comanche* nieuw leven inblaast...bij Dargaud. (RS)

Aangezien een ex-Aedena-man nu voor Casterman werkt, kunnen we niet alleen veel **Moebius**-werk bij deze uitgever verwachten, maar wordt ook het vervolg op de ook door Giraud en Charlier gestarte serie *Jim Cutlass* aangekondigd. (MS)

Over enkele maanden zal de stripwereld weer een nieuwe uitgeverij rijker zijn. Het programma van uitgeverij **Himalaya** ziet er veelbelovend uit. Om te beginnen verschijnt er begin maart een zes-kleuren zeefdruk van Lian Ong (*Stuifmeel* in Wordt Vervolgd), voorstellende twee heren in innige omhelzing, voor ± 100 gulden (2000 Bfr). Eind maart start een tweemaandelijkse zwartwit-reeks in magazine-vorm (prijs ƒ 8,50/165 Bfr) met als eerste deel *Alack Sinner 1: De zaak Webster* van Munoz en Sampayo. Het tweede nummer, *Kraken*, verschijnt in mei en bevat korte verhalen van Bernet (Torpedo) en Segura. In april wordt een gebonden uitgave van *Posthume onthullingen* verwacht, het eerste album dat Andreas ooit tekende, op scenario van Francois Rivière, nu eindelijk in het Nederlands. Prijs ± ƒ 30/600 Bfr.

Andreas

Yann, de schrijver van onder andere *De Onnoembaren* en *Minder is meer*, bereidt weer een groot aantal nieuwe reeksen voor. Voor Dupuis werkt hij aan een feeërieke strip met René Hausman, de tekenaar van *Laïyna*. Bij Glénat zullen verschijnen *Sergei Wladi* met Cromwell en Riff Reb's, en *Tako*, de kronieken van een Japanse familie door de eeuwen heen, getekend door Michetz (bekend van *Kogaratsu*). (RS)

Derib, Cosey, Dany, Weinberg en Vance hebben contracten gesloten met **Cristal B.D.**, een nieuwe Zwitserse uitgever, voor een aantal stripreeksen. Derib heeft een nieuwe roman in 4 delen in voorbereiding en Vance en Van Hamme maken een nieuwe thriller, als vervolg op hun successerie *XIII*. De albums van Cristal B.D. worden bij ons door Blitz uitgebracht. (MS)

Een greep uit de catalogi van Dargaud en Glénat: dit jaar verschijnt bij **Dargaud** o.a. Jan Karta deel 4, *Le jour de la cargoule*, het nieuwe boek van Vink, *Une luciole dans la ville* (verschijnt ook in NL), Morbus Gravis deel 3, *Creatura* (ook in NL), Foc 3, *L'arc azur*, Het merkteken van de heks 4, *L'ange de la mort*, De graftombe 2, *Le retour de lady Mongo*, Thomas Noland 4, *Schipbreuk in de jungle*, Condor 4, *Het testament van Marius Casanova*, en een nieuw deel van Ramiro.
Glénat presenteert De waters van de Dodemaan deel 3, Makabere sfeer deel 2, *Passage avide*, Grimlein 4, De droom van de haai 3 (verschijnt, net als deel 2, in het Nederlands bij Blitz), Samber 2, *Je sais que tu viendras*, een nieuwe strip van Michetz en Yann (!), Cargo 6, In de schaduw van de zon 3 (verschijnt bij Blitz), De onnoembaren 1, Sidney Bruce 3, De paden van de roem 3, De wegen van Malefosse 6, Dampierre 2, De 7 levens van de sperwer 5, Bloed en stilte 4, Alias 1 (een nieuwe strip van de Italianen Brandoli en Queirolo, de auteurs van de te Durbuy onderscheiden strip *Rebecca*), Lotusbloem 2, *La griffe de bronze* (te verschijnen bij Arboris). Spijtig, dat maar relatief weinig titels uit dit fonds ook in het Nederlands zullen verschijnen. (MS)

Het stripmaandblad **Titanic** is toch gezonken, helaas. Het in januari verschenen nummer 50 is tevens het laatste. Ondanks alle kwaliteitsstrips en dito redaktionele stukken zag Titanic zijn verkochte oplage toch kelderen en leed uiteindelijk verlies. Wordt Vervolgd blijft gelukkig nog wel bestaan, maar de markt is nu toch aanzienlijk verschraald. Verheugend is wel, dat de redaktionele pagina's van Titanic een eigen leven zullen gaan leiden: ex-Titanic-redaktieleden Peter de Raaf en Pieter van Oudheusden zullen hun rubrieken *De toestand* en *De boekenkast* uitbreiden tot een nieuw, gevariëerd maandblad met voornamelijk tekst, maar ook een klein gedeelte strips: bekende Nederlandse stripauteurs hebben hun medewerking al toegezegd en de uitstekende gangster-strip *Torpedo 1936* wordt in ieder geval een vast item. Het blad gaat **De Toestand** heten en het eerste nummer wordt in maart verwacht. Bij de ZL-postservice zal vanaf volgend nummer ook een index verkrijgbaar zijn van de nummers 26 t/m 50 van Titanic. (MS)

Bert Meppelink, o.a. uitgever van Peter de Wits *Stampede!*, werd onlangs voor de tweede maal vader van een zoon. Voor het geboortekaartje bracht **Henk Kuijpers** de nachtmerrie van elke verzamelaar in beeld. We wensen Bert veel sterkte. (PK)

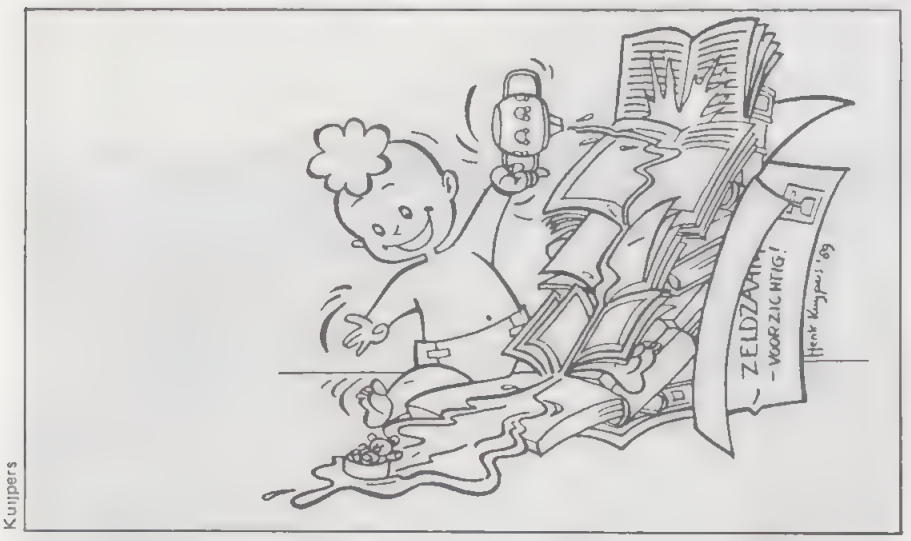

Kuijpers

De stichting PlaatsMaken uit Arnhem geeft **Het Groot Stripstickerbook** van Sigismund Harald Koster uit. Een prachtig uitgegeven boek met een inleiding van Taco Meeuwsen in vier talen en met vier stickervellen vol afbeeldingen, variërend van wapentuig, via faeces, maskers en monsters tot rampen en menselijke gezichten. "Sigi tekent als een dolgeworden videoclip" zegt ons de inleiding en By God He Does! Bij openslaan van het boek komt je een geur tegemoet die je onmiddellijk terugvoert naar de tijd dat je manisch je kastdeur volplakte met de meest idiote stickers, en de verwachting van de uitgevers is dat deze drang je bij het aanschouwen van Sigis stickers weer zal overvallen. Maar hoezo *strip*stickers? De stijl waarin de afbeeldingen getekend zijn zou er aan kunnen doen denken maar verder; het is meer een opeen*hoping* dan een opeen*volging* van plaatjes en een verhaal is, voor mij, moeilijk te ontdekken. Het Groot Stripstickerbook (toch mooi, maar meer door de vorm dan de inhoud) is te bestellen bij Uitgeverij PlaatsMaken door overmaking van ƒ 29,95 (plus ƒ 5,00 verzendkosten) op Postbank nummer 3681333 onder vermelding van 'Stripstickerbook'. (GM)

Een van de grote Amerikaanse krantestrips gaat een come-back maken. **Pogo** zal weer gaan verschijnen! Het wasbeertje van Walt Kelly werd in 1943 voor het eerst gezien. In 1948 ging hij voor het eerst van start als krantenstrip in de New York Star. Op het hoogtepunt van zijn carrière liep de strip in zo'n 750 kranten. Na het overlijden van Walt Kelly in 1973 duurde het nog twee jaar voor ook de strip van het toneel verdween. Een overeenkomst tussen de erven Walt Kelly en het Los Angeles Times Syndicate maakt een nieuwe start mogelijk. Larry Dole (tekst) en Neal Sternecky (tekeningen) zullen er naar streven een strip te maken die zo dicht mogelijk bij het origineel ligt. (TvdW)

Jeroen Steehouwer (Het Talent van ZL 19 en inmiddels, onder begeleiding van Fred Julsing, aan het tekenen voor Sjo&Sji Stripblad) verstuurde rond nieuwjaar aan kennissen en relaties een gefotokopieerd boekwerkje met een verhaal van **Pogo**. Onder meer om te bewijzen dat de 'onvertaalbaar' geachte strip Pogo tóch te vertalen is. Ene Laura verzorgde die vertaling en Jeroen zelf deed de lettering. Jammer genoeg hadden wij de oorspronkelijke versie niet bij de hand, ter vergelijking, zodat we Jeroen op z'n woord moeten geloven. (PK)

In **Tussen de rails** -ê Pericoloso Sporgersi- hebben de Nederlandse tekenaars van Wordt Vervolgd een poging gewaagd om gezamenlijk een stripverhaal te tekenen. Op een scenario van Siebe Wobbes (een intrigerend verhaal over een treinramp en de scheve toren van Pisa) tekenden Bert van der Meij, Willem Vleeschouwer, Peter van Dongen, Roel Smit, Paul Teng, Lian Ong, Hedmondster, Rudi Jonker en Frits Jonker ieder één of meer pagina's, en dat alles op één enkele dag (11 december 1988). Samen met foto's van de operatie staat de strip in een boekje (36 pag. A5) dat in een kleine oplage werd gedrukt voor vrienden en kennissen van de tekenaars. Het is dus niet in de handel, maar wie er per sé toch eentje wil hebben kan het eens proberen bij *De Alfonso's*. Postbus 5459, 1007 AL Amsterdam. (PK)

Voor de tweede maal debuteert **Lian Ong** met haar (kort) verhaal over de emancipering van fantasieprodukten (stripfiguren bv.). Ditmaal niet in Wordt Vervolgd (no 75) maar in het eerste nummer van BEV (blad van Eva), neerlands erotisch maandblad voor vrouwen. Naar horen zeggen zal zij elk nummer verrijken met een kort verhaal van haar hand. Dus voor de vrouwelijke fans (mannelijke mogen ook) een extra reden om zich aan deze "liederlijke" lectuur te verslingeren. (GM)

Uitgeverij Clumzy organiseerde vorig jaar in samenwerking met de Jong Gemeentekrediet Club weer een striptekenwedstrijd voor jong talent uit België. Dit keer was "Idolen" het thema, en onder deze titel is nu een album verschenen in de reeks 'Krimpvrij Verpakt'. Het bevat de winnende verhalen van Veronique Beauprez, Wim Marchal, Paul Gevers en Christian Verhaeghe. Veronique Beauprez won de hoofdprijs met een sfeervol verhaal over een Antwerps optreden van de legendarische zangeres Billie Holiday in 1954. Een verdiende prijs, alleen is wel erg duidelijk te zien wie häär 'idool' is (zie onderstaand plaatje). Opvallend in deze bundeling is verder het verhaal van Paul Gevers (één van de drie ereplaatsen), vooral door de obscure tekenstijl. Het album is in de stripwinkel te koop en anders ook rechtstreeks te bestellen bij de JGC, Pachecolaan 44, te 1000 Brussel. Prijs 130 Bfr. (PK)

Beauprez

De onvoorwaardelijke **Asterix**-liefhebbers, die bovendien de Franse taal machtig zijn, kunnen zich een bijzonder boek aanschaffen, dat de schetsen van Albert Uderzo voor het laatste Asterix-album bevat, een interview met de auteur en kommentaren. De luxe versie kost een dikke ƒ 150,00 (3000 Bfr), de gewone editie ruim ƒ 60,00 (1200 Bfr). Verschenen bij uitgever Albert-René. (MS)

In de Nederlandse editie van **Kuifje** (de Franse bestaat niet meer) ondermeer 1-pagina gags van (jawel) Peter de Smet, en een western van Marc-Renier en Giroud: *Jackson*. De strip is heel origineel gesitueerd in het westen van Canada rond 1860. Dat gebied werd toen net opengelegd. Verder zeer de moeite zijn de redaktionele stukken over strips, van de hand van onder andere Pieter van Oudheusden. Overigens heeft Kuifje sinds nummer 2 van dit jaar 4 pagina's (de omslag) minder. (RS)

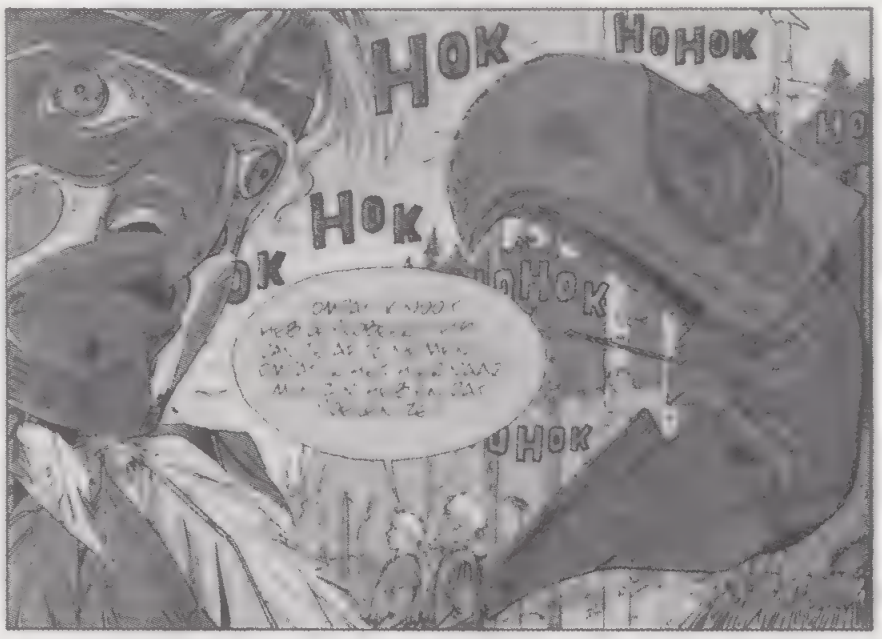

Marc-Renier

Bij Vroom en Dreesman in de **opruiming** gesignaleerd: van uitgeverij Lombard de goedkope reeksen Ton en Tinneke, De Fantastische Rondvaart, Hoempa Pa, Tante Zenobie, Nahomi, Flor en Toosje, De Ravottersclub, Ali Bamba en Proffie, allemaal drie voor 5 gulden. Van uitgeverij Mustang wat albums van Toon: De Stamgasten (3+5), Rokus (1) en Hullie (1), eveneens 3 voor 5 gulden. Van uitgeverij Mustang de Nam-Special voor ƒ 3,50 en van Dupuis Mick Mac Adam 1, Jeugdzonden 19 en Flip Flink 2 t/m 12 voor 6 gulden per 3 boeken.
Bij De Slegte is het enige nieuws Striprofiel Presenteert deel 1 en 3 voor 1,45/30 per stuk. (PK)

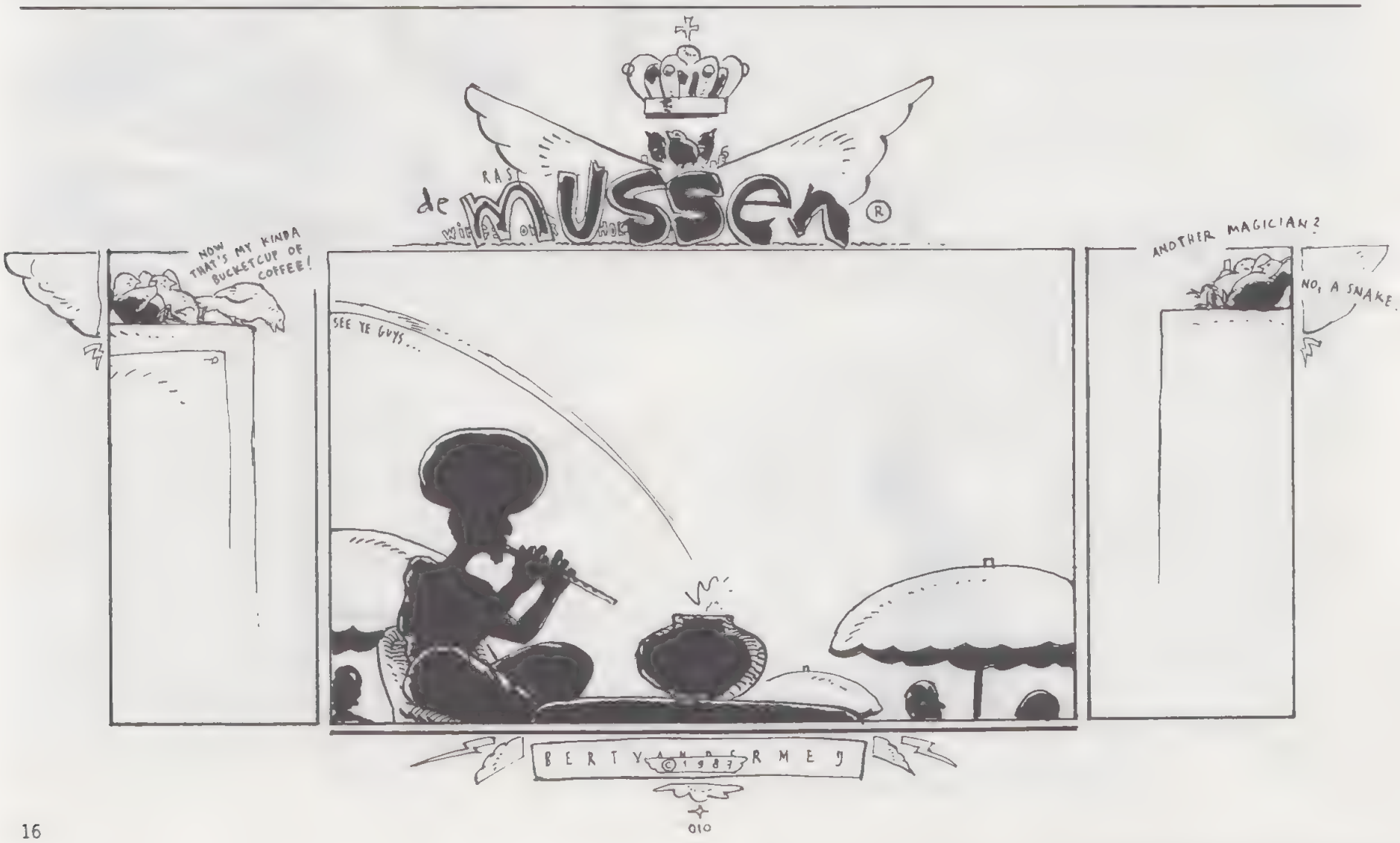

STRIP EX-LIBRIS: LE GANG MAZDA

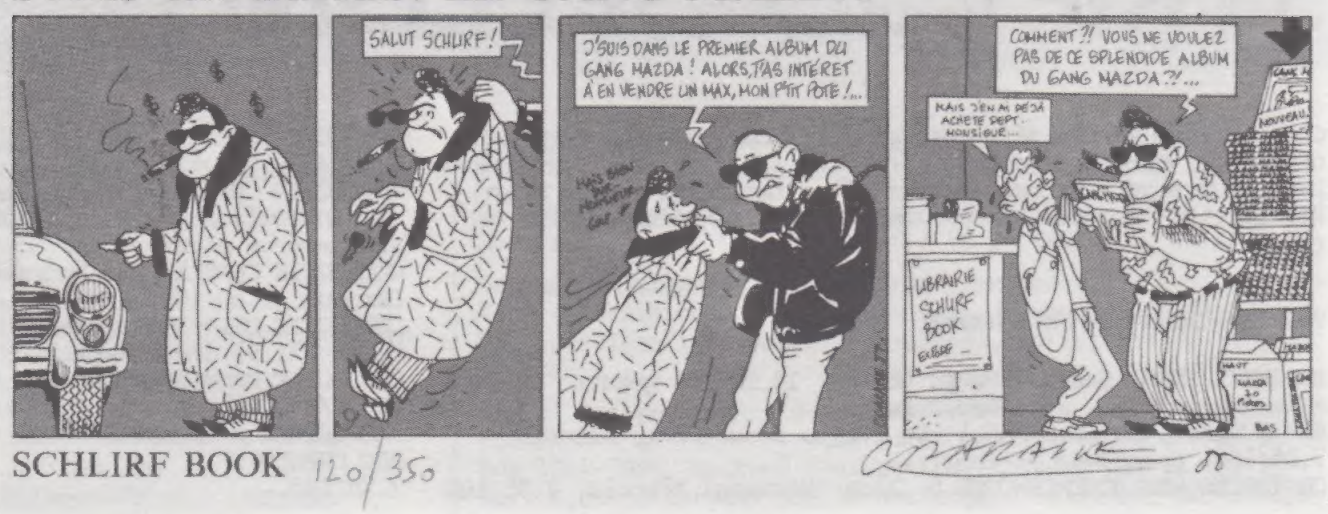
SALUT SCHLIRF!
J'SUIS DANS LE PREMIER ALBUM DU GANG MAZDA ! ALORS, TAS INTÉRET À EN VENDRE UN MAX, MON P'TIT POTE !..
COMMENT ?! VOUS NE VOULEZ PAS DE CE SPLENDIDE ALBUM DU GANG MAZDA ?! ...
MAIS J'EN AI DEJA ACHETE DEPT. MONSIEUR...
LIBRAIRIE SCHLIRF BOOK
SCHLIRF BOOK 120/350
Darasse

De in Brussel gevestigde stripspeciaalzaak **Schlirf** geeft regelmatig bijzondere extraatjes uit voor de vaste klanten: schetsboekjes, ex-librissen, etc. van bekende tekenaars. Deze uitgaven hebben steeds een beperkte oplage en zijn genummerd en gesigneerd. Voor mensen buiten Brussel zijn ze ook per post te bestellen. Wie geïnteresseerd is, kan schrijven naar Schlirf, Waterloose Steenweg 752, 1180 Brussel. (MS)

EVERYBODY WATCHES THE WATCHMEN! 1989 belooft een goed stripjaar te worden nu Juniorpress besloten heeft een Nederlandstalige editie van **Watchmen** op de markt te brengen. Deze onconventionele superheldenstrip van schrijver Alan Moore en tekenaar Dave Gibbons heeft in Amerika alle verwachtingen overtroffen en wordt nu overal ter wereld vertaald. Gelukkig blijft Nederland niet achter. Watchmen zal worden uitgebracht, niet op comic-formaat, maar op het formaat van grote stripalbums (22 bij 32,5 cm). Niet de Amerikaanse, maar de Franse covers zullen deze 6-delige serie sieren. Prijs: ƒ 16,95. Deel 1 verschijnt in week 23 (juni), de andere delen zullen daarna met een frequentie van één per maand worden uitgebracht. Mis deze unieke strip niet, ook als u niet van de gewone superheldenstrips houdt. ZL zal binnenkort uitgebreid aandacht besteden aan Watchmen... (MS)

Overigens, ook **The Killing Joke** van Moore en Bolland (recent nog besproken in ZL 41), kunnen we medio juli tegemoet zien. Net als Watchmen wordt deze strip op goed papier gedrukt en niet als comic uitgebracht, maar als album. (MS)

In *The Comics Journal 125* staan twee interessante berichten. Om te beginnen is er het interessante bericht dat uitgeverij **DC** haar contractpolitiek fundamenteel heeft gewijzigd. Als iemand tot nu toe iets maakte voor DC, werd dat automatisch eigendom van DC. Vanaf nu is het voor een schrijver of tekenaar die iets nieuws voor DC maakt, mogelijk het eigendomsrecht van zijn nieuwe schepping zelf te behouden, al houdt DC een flinke vinger in de pap wat betreft de controle over de nieuwe schepping.
In hetzelfde nummer lezen we ook het bericht dat de Franse uitgever **Glénat** zijn produktie gaat "Amerikaniseren". Glénat kondigt vier nieuwe titels in verschillende genres aan. De nieuwe series zullen in een comicsformaat verschijnen, met een redactioneel gedeelte van 16 pagina's en een eenvoudig verhaal van 36 pagina's. Ze zullen gemaakt worden in een huisstijl door een schrijver/schetser/inkter/letteraar/inkleurder-team. Duidelijk is dat de Verenigde Staten en Frankrijk naar elkaar toe groeien. Maar helemaal begrijpelijk is dat niet. Op het ogenblik behalen de Amerikaanse uitgevers grote commerciële successen met series als *The Dark Knight, Watchmen* en *The Amazing Spiderman*. Deze toppers zijn echter duidelijk niet het gevolg van vaste formules, maar van de individuele kwaliteiten van (een van) de medewerkers. Logisch dan ook dat DC het idividu meer ruimte geeft. Tegelijkertijd gebruikt Glénat deze grote Amerikaanse successen als motivatie voor zijn poging om de controle van de strip aan de tekenaar te ontrukken. (TvdW)

Verfilmde striphelden. Sommige strips zijn (in Amerika) zo'n succes, dat filmproducenten er wel eens een gokje op willen wagen. Heel vaak blijft het bij plannen, vaak blijft de produktie halverwege steken en een enkele keer komt de film af. Of het resultaat de Nederlandse en Belgische bioscoop haalt, is dan nog de vraag, maar een echte C-film is met wat geluk toch wel verkrijgbaar bij de plaatselijke video-dealer. We gaan hier echter geen films recenseren, maar u wel even informeren over filmprojecten. Daar komen ze dan: een tekenfilmversie van Moebius' *Hermetische Garage/Majoor Fataal*, *American Flagg!*, naar de strip van Howard Chaykin, een nieuwe verfilming van *Batman*, featuring Jack Nicholson as... the Joker!, een vervolg op *Annie* (naar de stripklassieker *Little orphan Annie* van Harold Gray), verfilmingen van *Flippie Flink, Dick Tracy* (met Warren Beatty in de hoofdrol), *Betty Boop* (nu dus in levende lijve!), *Brenda Starr* (met Brooke Shields), *Conan III* (de eerste twee films waren uitstekend), *Elektra* (!), het vervolg op de Heavy Metal-tekenfilm, *Burning Chrome, Judge Dredd, Lone Wolf & Cub* (naar de succesvolle Japanse samoerai-strip), *Nick Fury, Het Fantoom, The Punisher* (met Jeroen Krabbé), *The Rocketeer* (jammer natuurlijk dat Betty Page, die eigenlijk zijn medespeelster zou moeten zijn, dood is), *Sgt. Rock* (met Arnold Schwarzenegger in de hoofdrol), *Spider-man, Superman V, Swamp Thing II* en, last but not least, *Watchmen*... Overigens zijn top-auteurs Alan Moore en Frank Miller benaderd om het script te leveren voor de geplande vervolgen op **Robocop** van Paul verhoeven. Alan Moore (Robocop III) heeft geweigerd, maar Frank Miller (Robocop II) niet... (MS)

Voor liefhebbers van het werk van **Robert van der Kroft**, die wat spaargeld achter de hand hebben is er nu, voor een schappelijke prijs, origineel tekenwerk te koop: alle *Sjors en Sjimmie*-strippagina's, voorplaten en andere tekeningen zijn verkrijgbaar, en elke plaat wordt apart gesigneerd door de auteur. Een originele strippagina (formaat 35 bij 70 cm.) kost ƒ 150,00, een voorplaat (formaat 25 bij 35 cm.) kost ƒ 100,00 en er zijn al kleine tekeningetjes te koop voor ƒ 10,00... Belangstellenden kunnen een brief of een kaartje sturen naar de SJORS EN SJIMMIE ARTSJOP, Papaverstraat 38, 1402 CX Bussum.

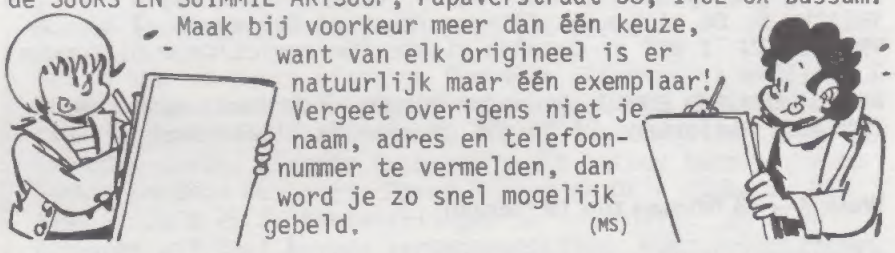

Maak bij voorkeur meer dan één keuze, want van elk origineel is er natuurlijk maar één exemplaar! Vergeet overigens niet je naam, adres en telefoonnummer te vermelden, dan word je zo snel mogelijk gebeld. (MS)

Na 25 jaar heeft De Volkskrant *Linke Loetje* op de keien gezet. Sinds 3 januari zorgt **Taco Zip** elke werkdag (op zaterdag geen strips meer in De Volkskrant) voor een glim- of schaterlach. Hoewel blijkens de brievenrubriek niet iedereen die mening is toegedaan. *Taco Zip* wordt gemaakt door Luc Cromheecke en FitzGerald, die eerder in Robbedoes stonden met deze strip (1985-87) en met *Tom Carbon*. (PK)

Ons **Zweeds raadsel** in het vorige nummer heeft toch nog enkele lezers een paar uurtjes zwaar denkwerk gekost. We kregen 7 inzendingen binnen en de winnaar van een ZL-kadobon werd Paul Rouing uit Glanerbrug. Hiernaast de juiste oplossing van de puzzel. Bij de initialen van de tekenaar van Samber kon overigens zowel BH als BY (Hislaire/Yslaire) ingevuld worden.
Er wordt momenteel hard gewerkt aan de samenstelling van een heus strip-*kryptogram*, dat we in een komend nummer zullen plaatsen. Omdat zoiets natuurlijk nóg meer denkwerk vereist zullen we dan een paar grote prijzen uitloven. (PK)

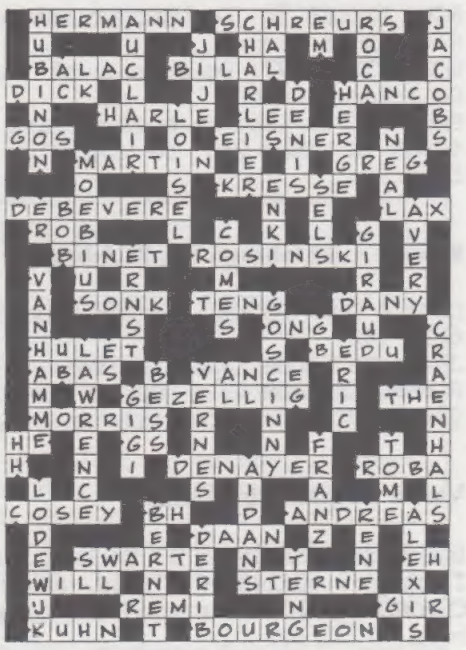
HERMANN SCHREURS J
U U J HA M O A
BALAC BILAL C C
DICK L J R D HANCO
N HARLE LEE E B
GOS I O EISNER N S
N MARTIN E I GREG
O S KRESSE A
DEBEVERE N E LAX
ROB L C K L G V
BINET ROSINSKI E
V U R M R R
A SONK TENG DANY
N S S ONG U C
HULET S BEDU R
ABAS B VANCE R A
M W GEZELLIG I THE
MORRIS R N C N
HE E GS N N F T H
H N I DENAYER ROBA
L C S I A M L
COSEY BH D ANDREAS
D E DAAN Z E L
E SWARTE N T N EH
WILL N R STERNE X
J REMI N GIR
KUHN T BOURGEON S

STRIPVOORSPELLING

Onderstaande albums zijn gerangschikt naar door de uitgever opgegeven verschijningsdata. In werkelijkheid kunnen de boeken best anders verschijnen. Achter elk album staat de prijs in Hfl/Bfr. Het kursieve kommentaar is voor rekening van de redaktie.

Week 5 — 30 januari t/m 5 februari

BRUINTJE BEER (Bestall/Roep) Oberon; 14,95/295 gekart. *In een nieuwe bewerking, uit Donald Duck.*
HET DOOLHOF VAN DE DRAAK 1: De zwarte dood (Font) Arboris; 7,95/160. *Spannende SF-thriller.*
DE TORENS VAN SCHEMERWOUDE 5: Alda (Hermann) Arboris; 7,95/160

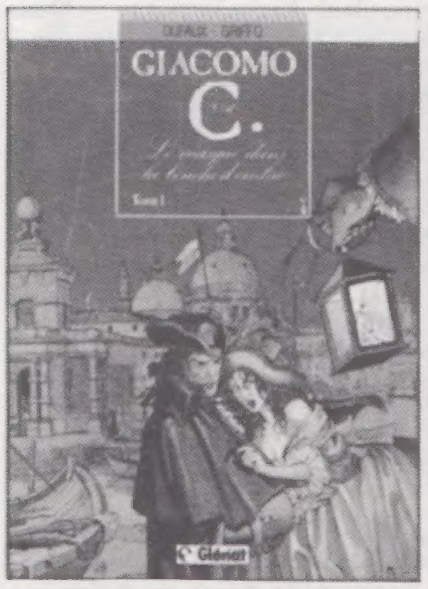

Week 6 — 6 februari t/m 12 februari

PRATT-LUXE: De Woestijnschorpioenen 1 (Pratt) Casterman; 48,00/895 luxe. *Heruitgave, nu in kleur.*
EEN STRIP EEN AUTEUR: Roco Vargas - De verre ster (Torres) Casterman; 8,25/150. *Weinig geïnspireerde afsluiting van de Roco Vargas-cyclus.*
TRISTAN 5: De alchemist (Pleyers/Martin) Casterman; 7,50/135
VROUWEN IN 'T WIT 5: Gezonde ziekte (Bercovici/Cauvin) Dupuis; 7,50/135
WORDT VERVOLGD ROMAN: Giuseppe Bergman - Dromen, misschien... (Manara) Casterman; 24,90/450. *Manara in Tibet. Vast recept.*

Week 7 — 13 februari t/m 19 februari

AUTEURREEKS 27: John Difool 6 - De eerste planeet (Moebius/Jodorowski) Oberon; 14,95/295 gekart. *'t Laatste deel. Echt! Maar let wel: in het Frans is De Jeugd van John Difool al uit (met een jonge Joegoslavische tekenaar).*
BOES: De schaapscheerder (Raymakers/Wilms) Standaard; 5,95/110
NERO 109 (Sleen) Standaard; 4,95/90
ROBERT EN BERTRAND 82: De scharlaken dood (Van Riet/Meul) Standaard; 4,95/90
RODE RIDDER 76: De barbaar (Biddeloo) Standaard; 4,95/90. *Herdruk in kleur.*
RODE RIDDER 77: De galeislaaf (Biddeloo) Standaard; 4,95/90. *De tekenaar ook?*
RODE RIDDER 128: De boeienkoning (Biddeloo) Standaard; 4,95/90
SUSKE EN WISKE 218: De krachtige krans (Geerts) Standaard; 5,50/99

Week 8 — 20 februari t/m 26 februari

DONALD DUCK POCKET 43: Oom Dagobert op zoek naar meer, Oberon; 6,95/140.
JAAP: De handenloper (Deliège) Dupuis; 7,50/135
ROBBEDOESALBUM 191, Dupuis; 18,50/325
SARAH SPITS 5: Wapenstilstand (Wasterlain) Dupuis; 7,50/135

Verder verschijnt in februari

BOB MORANE KLASSIEK 1: De Vuurvogel (Attanasio/Vernes) Lefrancq; 7,50/145. *Uit 1959, eerste van 4 herdrukken.*
CHLOROPHYL 14: De strijd der tovenaars (Dupa/De Groot) Lombard; 7,50/145
COLLECTIE CREATION 7: De dolle reporter (Altuna) Loempia; 21,90/399 gekart. *Zwart-wit.*
COLLECTIE CHARLIE 27: Andreas 1 - Dood op de brandstapel (Aidans/Dufaux) Dargaud; 7,50/145. *Waarom niet levend, dan heb je d'r meer plezier van.*
COLLECTIE CHARLIE 28: Andreas 2 - Gifnacht (Aidans/Dufaux) Dargaud; 7,50/145. *Krijg je nachtmerries van deze strips?*
COLLECTIE DELTA 7: Sergeï Wlada 2: Aaargl (Cromwell/Rif-Reb's) Blitz; 21,95/399 gekart.
COLLECTIE KRONIEKEN 12: Giacomo C (Griffo/Dufaux) Blitz; 21,95/399 gekart. *Wie zou Griffo nu weer kopiëren?*
KLEPZEIKER 6 (Schreurs) CIC; 9,95/195
LUC FRANCOEUR 2: Het monster van Youndig (Tapo) Lombard; 7,50/145

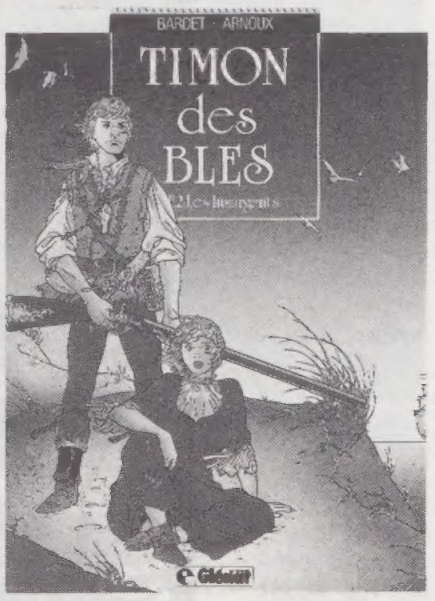

MAX FACCIONI 1: In de greep van het vuur (Goffaux) Lombard; 7,50/145. *Avontuur. Ooit verscheen één verhaal in Robbedoes.*
MONTAGNE FLEURIE(Servais/Dewamme) Glénat; 24,95/495 gekart. *Vietnam jaren '30. Iemand komt uit het oosten thuis, maar kan zijn leven daar niet vergeten. Zie Prullenbak in het vorige nummer ("Saigon 1930").*
NAM 6: Ho Chi Min Route (Kooyman) Ansaldi; 6,95/140
ROZEBOTTEL SPECIAL 1 (Dany/Greg) Lombard; 11,95. *Dl. 5, 8 en 9.*

Week 10 — 6 maart t/m 12 maart

BLAUWBLOEZEN 29: Buiten Westen (Lambil/Cauvin) Dupuis; 7,50/135. *Eens ergens anders?*
LOKJE 1: Lokje slaat door (Blesteau/Cauvin) Dupuis; 7,50/135. *Gags over een baby.*
MISSOURI 1: Het naakte bestaan (Carpentrie/Giroud) Dupuis; 7,50/135. *Een realistische reeks bij Dupuis, jawel!*
SJAKIE 10: Het laatste doelpunt (Gillat/Baker) Oberon; 6,95/140
VRIJE VLUCHT: Liefde in het spel, Dupuis; 17,50/295 gekart. *Volwassen strips van Will en Desberg?*

Week 11 — 13 maart t/m 19 maart

DE BLANKE LAMA 1: De openbaring (Bess/Jodorowski) Arboris; 8,95/180 en 16,95/340 luxe gekart. *Uit Titanic zaliger.*
ELFQUEST 18: De schat (R. Pini/W. Pini) Arboris; 6,95/140
LUXE REEKS 15: De overlevende 3 (Gillon) Arboris; 24,95/495 gekart.

Week 12 — 20 maart t/m 26 maart

DE GIEREN 1: Gieren en Brullen (Glem/Cauvin) Dupuis; 7,50/135. *Grappen over gieren en andere vogels - echt leuk!*
JIMMY VAN DOREN 1: De ebbenhouten slang, Dupuis; 7,50/135
KOENE RIDDER: Yama, de prinses van Alampur (Craenhals) Casterman; 7,50/135
KUIFJE FACSIMILE 3: Kuifje in Amerika (Hergé) Casterman; 24,90/475
MUNRO 2: Bezoekers uit het schemerduister (Griffo/Di Giorgio) Dupuis; 7,50/135. *Hier doet Griffo Tardi na.*
POL 16 (Hansen) Casterman; 4,95/95
POL 17 (Hansen) Casterman; 4,95/95
SABOTAGE (Torres) Casterman; ±22,00/395. *Ingekleurde herdruk van de Buldog-uitgave; opnieuw vertaald en geletterd.*

WORDT VERVOLGD BUNDEL 17, Casterman; 24,90/450.
WORDT VERVOLGD ROMAN: Stuifmeel (Ong) Casterman. *Nederlands debuut. Grote klasse.*

Week 13 – 27 maart t/m 2 april

SJORS EN SJIMMIE 16: In love, Oberon; 6,95/140. *Zeven verhalen van 6 pagina's.*

Verder verschijnt in maart

COLLECTIE CHARLIE 29: Tristan 3 (Plisson/Cornen) Dargaud; 7,50/145
COLLECTIE DELTA 8: Het domein van Alkibar 2 (Segur/Chevalier) Blitz; 21,95/399. *Deel 1 was zeer fraai getekend, maar walmde een zeer gewelddadige sfeer uit.*
COLLECTIE KRONIEKEN 13: Timon van de velden 2 (Bardet/Arnoux) Blitz; 21,95/399 gekart. *Deel 1 verscheen bij Oberon in de Auteurreeks.*
COLLECTIE METRO 8: Meester Berger - De weduwe van Confolens (Dumas/Rivière) Blitz; 21,95/399 gekart. *Dumas kennen we van 'De vogels van de duivel'.*
COLLECTIE VERHALEN EN LEGENDEN: Raffington Event - Detective (Andreas) Lombard; 18,95/325 gekart. *Negen onderzoeken naar vreemde verschijnselen.*
DIGITALINE 1: NO, Lombard; 7,50/145. *De eerste hier uitgebrachte strip die helemaal met de computer is gemaakt (de USA ging ons voor). Is er daarom geen auteur bij vermeld?*
DOMMEL 19: Dommel zet zijn beste pootje voor (Dupa) Lombard; 7,50/145. *Zo hoort het ook voor een hond die binnenkort zijn eigen tekenfilms op TV, en een eigen maandblad, zal hebben.*
DONALD DUCK 1, Loeb; 5,50. *50 sunday pages.*
EDMUND BELL 3: De rode schaduw (Follet/Stocquart) Dargaud; 7,50/145. *Onderhoudende, fantasievolle verhalen, in ieder geval zeer fraai getekend.*
HUGO 4: Het kasteel van de wereld (Bédu) Lombard; 7,50/145. *Bédu bouwt aan zijn eigen sprookjeswereld.*
GARFIELD 16 (Davis) Loeb; 5,50
KRONIEKEN VAN DE NACHT DER TIJDEN 1: Het monster met de verbrande kop (Houot) Lombard; 7,50/145. *Speelt 131989 jaar geleden: magie in de prehistorie.*
URBANUS 21: De sponskesrace (Linthout/Urbanus) Loempia; 5,95/98

Niet aangekondigd, maar toch verschenen

COLLECTIE DELTA 6: De mottenballen (Stainer) Blitz; 21,95/399 gekart.
COLLECTIE KRONIEKEN 11: De Horus van Nekhen (Ramaioli/Corteggiani) Blitz; 21,95/399 gekart. *Ramaioli is de tekenaar van Zoeloeland.*
HARDE TIJDEN OM TE STERVEN (Auke Herrema) Loempia; 29,90 gekart, linnen rug. *Joost Swarte-adept.*
KUIFJE VERZAMELING 56, Lombard; 14,95 gekart.
OLIVIER BLUNDER 35: De onverbeterlijke Olivier Blunder (Greg) Dargaud; 7,50/145
OOSTFRONT (Werner/Algoet) Ansaldi; 7,95/160. *Herdruk van de hardcover, nu zwartwit en in slappe kaft.*
SAMMY 24: Hoogspanning (Berck/Cauvin) Dupuis; 7,50/145. *Ja, dan wil er wel eens een titel tussendoor schieten.*
TITANICREEKS 25: De parodiën van Voss (Voss) Dendros; 15,90/320.
VERZAMELBAND UITVERKOCHT SPECIAL 1 EN 2, Loempia; 32,00 gekart.

AGENDA

In **Galerie Espace B.D.** is momenteel een expositie van *Jean-Claude Servais* te zien. Ferdinand Cocq Plein 2 te Brussel.

In **Galerie Sans Titre** is een tentoonstelling van werk van *André Geerts* ('Jojo'). Léopoldstraat 7 te Brussel.

In **Galerie Lambiek** zal in februari en maart een tentoonstelling van origineel werk van *Jacques de Loustal* te zien zijn. Voor precieze informatie: 020-267543. Kerkstraat 78 te Amsterdam.

In **Galerie Oscar** in Amsterdam exposeert *Theo van den Boogaard* tot en met 25 februari aquarellen en tekeningen uit de periode 1968-1988. Geopend dinsdag t/m zaterdag van 11 tot 18 uur. N.Z.Voorburgwal 306 te Amsterdam. Telefoon: 020-206250.

Onder de titel *KUIFJE IN DE UNIVERSITEIT. Strips in wetenschappelijk perspectief* wordt door het **Studium Generale** van de Rijksuniversiteit van **Groningen** een heel programma rond het thema strips georganiseerd. Op 7 dinsdagavonden zullen er lezingen gehouden worden door allerlei mensen van binnen en buiten het stripveld. Het programma ziet er voorlopig zo uit:
28 februari: opening door student-bestuurder Eduard de Bock, inleidende lezing door Volkskrant-medewerker Wim van Helden.
7 maart: kunsthistoricus Jaap Ekhart over stripinvloeden in het werk van de schilder Picasso.
14 maart: semioticus Emile Poppe over de specifieke beeldtaal van de strip.
28 maart: historicus en stripkenner Rob van Eijck over de verwerking van geschiedenis in historische strips.
4 april: Frans Rutten met een literaire visie op de strip.
11 april: pedagoge Anneke Zijp en onderwijskundige Ger Tillekens met een psychoanalytische benadering van de strip.
18 april: forum over strips als afspiegeling van de maatschappij, m.m.v. Max Arian (journalist), Steef Davidson, Kees Kousemaker (galerie Lambiek) en Erika Raven (auteur).
Behalve deze lezingen en de forumdiscussie vindt er een discussie plaats over *Strips, wel of geen literatuur* tussen Martin Lodewijk en Peter van Straaten (14 maart), zijn er tentoonstellingen te zien, wordt er een op strip gebaseerde dansvoorstelling gegeven en zijn er op het witte doek verfilmde striphelden te aanschouwen. De lezingen worden gehouden in de Offerhauszaal van het Academiegebouw, Broerstraat 5 te Groningen en vangen steeds om 19.30 u aan. Op aanvraag krijgt u een programmaboekje met meer informatie bij het Bureau Studium Generale, tel. 050-635460/61.

Van 16 t/m 19 maart vindt in **Grenoble** (Frankrijk) een groots opgezet stripfestival (à la Angoulême) plaats. Zo'n 200 standhouders (waaronder 40 buitenlandse) zullen acte de présence geven, alsmede topauteurs als Harvey Kurzman, Hugo Pratt, Lorenzo Mattotti, Frank Miller en Dave Gibbons. Ook zijn er zo'n 20 tentoonstellingen te bezichtigen en zijn fanzines uit heel Europa vertegenwoordigd. Meer inlichtingen bij: Salon Européen de la Bande Dessinée, 26 Rue Henri-Duhamel, 38100 Grenoble. Telefoon: 76.33.35.90.

ZL POST service

Alle in deze rubriek vermelde artikelen zijn te verkrijgen door overmaking van het totaalbedrag naar postgiro 325.39.37 of Amro Bank 42.06.30.959 tnv. Stichting Zet.El te Nijmegen. Levertijd ± 2 weken.

ZOZOLALA EXTRA 40 BIS: speciaal dubbeldik dubbelnummer over Bernie Krigstein en Alberto Breccia met van beide auteurs een korte strip (44 pag. A4) ƒ 8,50

GESCHIEDENIS GETEKEND: 17 beschouwingen over historische strips, door Leuvense geschiedenisstudenten (plm. 100 pagina's ingenaaide paperback) ƒ 17,50

THE RIVER: op 'Apocalypse Now' geïnspireerde "jungle"-zeefdruk door Bert van der Meij, in zwart en groen. 60 x 84 cm. genummerd en gesigneerd. ƒ 35,00

HIS MASTER'S ~~VOICE~~ FUCK: strip van Bert van der Meij (36 pag. 15x15 cm) ƒ 4,95

TANTE LENY PRESENTEERT / MODERN PAPIER / GEKLEURDE OMELET / TALENT-INDEX: volledig overzicht van de strips in deze vier bladen, plus een herdruk van de zeldzame Talent nr. 6A (40 pag. A5) ƒ 5,00

ZOZOLALA KLASSIEK: de eerste 12 nummers integraal herdrukt, met toevoeging van 5 extra strippagina's en informatie over Stichting Zet.El (190 pagina's zwartwit, slappe kaft met linnen rug) ƒ 30,00

Handige index gemaakt? Schrijf ons! Interessante overzichtjes geven wij graag uit!

StripLICHTPUNT '88

"Als je ziet wat ik me elk jaar weer aan laat smeren, ben ik van mening dat ik zelf wel in aanmerking kom voor de Gulden Blundr."

Bovenstaande uitlating kwamen we eenmaal tegen in de post die we van onze lezers kregen. Helaas voor de inzender kunnen we hier niet aan beginnen; afgezien van het feit dat we hier te maken hebben met een minderheidsstandpunt, zouden we een volgende keer overstelpt kunnen raken met dergelijke suggesties. En dat zien we toch niet zo zitten.
Toegegeven. Het valt niet mee om een keuze te maken uit de talloze positieve en negatieve geluiden die de stripwereld het afgelopen jaar heeft laten horen. Welke gebeurtenis moet nou het predikaat "miskleun" krijgen en welke springt er nu in positieve zin het meest uit?
Onze lezers hebben hun best gedaan, maar hun mening was niet bepaald eensluidend. In ieder geval mag hier wel een bedankje af voor de inzenders, die hun nominaties veelal vergezeld lieten gaan van uitgebreid commentaar. Het was weliswaar geen lawine van post die ons tegemoet kwam, maar op de sluitingsdatum van 7 januari hadden we heel wat meningen bij elkaar om een beeld te krijgen van het stripjaar 1988.

Gulden Blundr

Om met de *Blundr* te beginnen: de reakties die we binnenkregen hadden enerzijds te maken met het gevoerde beleid van de uitgeverijen, anderzijds met de strip(informatie)bladen.
Zo waren er reakties op het beleid van de gezamelijke stripuitgevers: de lezer heeft zo langzamerhand geen goed beeld meer van de series, romanreeksen, collecties en luxe-reeksen. Men is met name verbaasd c.q. kwaad over het (voortijdig) afsluiten van reeksen. Het starten van wéér nieuwe reeksen werkte voor velen toch enigzins verwarrend. Kortom, men zag door de bomen het bos niet meer.
Een ander feit dat de lezers verbaasde was de dumping van de hele collectie van Novedi bij De Slegte. Afgezien van één positieve vermelding voor De Slegte ("... die toch ieder jaar weer kans ziet om grote aantallen strips van de papiermolendood te redden!) zijn de meeste inzenders het met elkaar eens dat deze dumping wel de spuigaten uit liep. Laten we dit illustreren met de volgende reaktie: "De *Gulden Blundr* kan alleen maar gaan naar die klootzak van Novedi wegens het dumpen van A-titels en het verneuken van stripwinkeliers en hun handel".
Vervolgens werden nog als *Blundr* genoemd: het uitblijven van de nieuwe stripcatalogus, Toon van Driels reaktie op de Stripschapprijs, het verkleinen van de Bommel-strip in het NRC en de Suske en Wiske Luisterstrips.
Ook het debat over strips in Den Haag bleek bij enkele lezers in het verkeerde keelgat geschoten te zijn: "Zoiets begin je toch niet met de uitzichtsloze stelling Hebben strips toekomst?".
Behalve het grote debat in Den Haag waren er ook nog andere momenten waarop men zich boog over de strip. Op het gebied van de stripkritiek waren het de stripinformatiebladen die over en weer nogal wat van elkaar te zeggen hadden. Voor zover het om terechte kritiek gaat kan de lezer zich daar nog redelijk in vinden. Op het moment dat een kritische beschouwing overgaat in vernielzuchtige klare taal, waar de gemiddelde Den Haag-supporter compleet van achteroverslaat, wordt het de lezer toch te gortig: "we hebben er geen boodschap aan" en "bladvulsel" zijn de meningen.
We gaan door: volgende op het lijstje is Han Peekel. Net zoals vorig jaar kreeg hij weer zijn vet (en de arme man zit daar al zo mee. Sorry, voorspelbaar, maar het moest er even uit.).
Een volgende nominatie voor de *Blundr* had betrekking op het vijftigjarig bestaan van het weekblad Robbedoes. Trouwe lezers hadden hier het nodige van verwacht, maar het bleek anders uit te pakken: ten eerste blijkt het blad van 52 naar 36 pagina's te zijn gegaan en bovendien blijkt het restant nog de nodige "oninteressante, vermeend grappige" informatie te bevatten.
Van festiviteiten was al helemaal geen sprake: "Jammer, die gelegenheid hebben ze zich ook weer voorbij laten gaan."
Een originele inzender besloot, waarschijnlijk na menig uurtje driftig nadenken, uiteindelijk zichzelf maar kandidaat te stellen voor de *Gulden Blundr* (zie het citaat waarmee we begonnen). Als hij zijn familieleden zover had gekregen óók naar ons te schrijven met diezelfde nominatie, had hij wellicht nog aanspraak kunnen maken op een prachtige ingelijste oorkonde. En gelooft u me, zijn familie had niet groot hoeven zijn, gegeven het totaal aantal binnengekomen reakties (Tja, het moet toch een keer gezegd worden...).
Samengevat krijgen we een aardig overzicht van de horreur die het stripwezen heeft moeten ondergaan in 1988. Maar ondanks

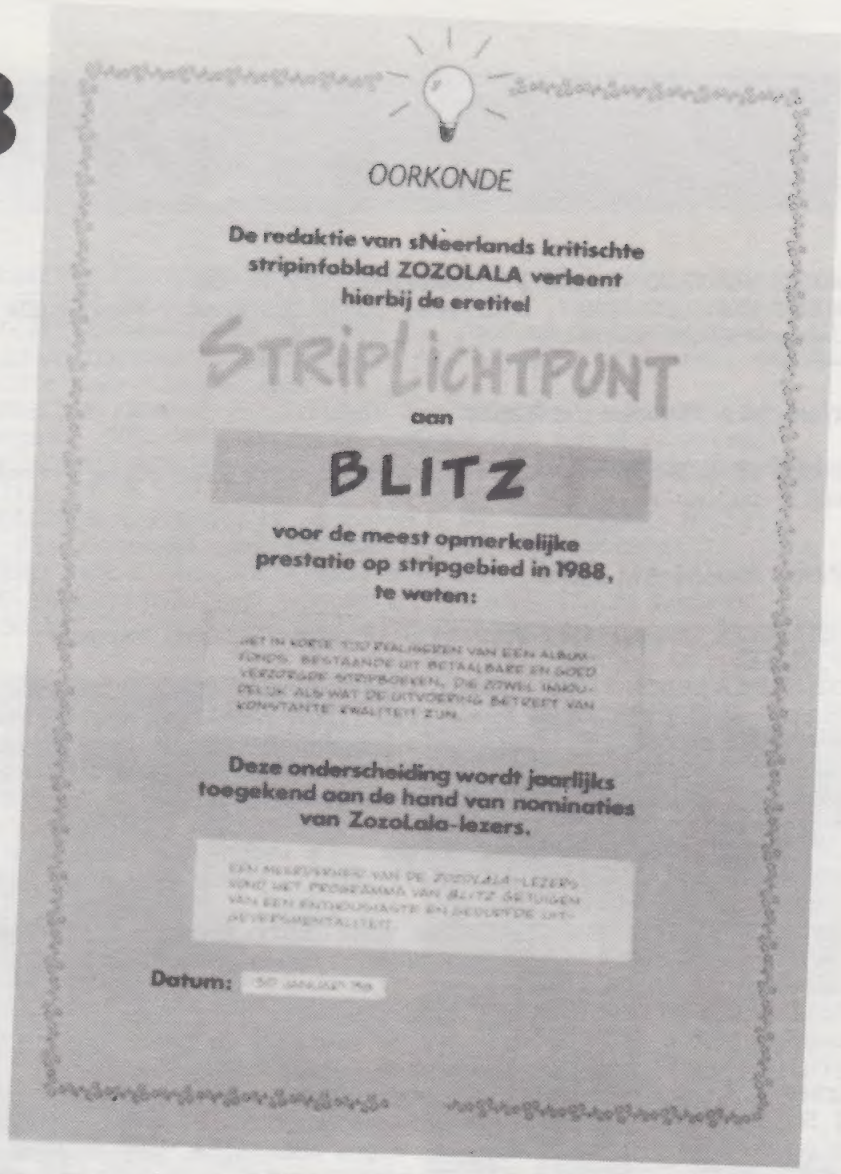
OORKONDE
De redaktie van sNeerlands kritischte stripinfoblad ZOZOLALA verleent hierbij de eretitel
STRIPLICHTPUNT
aan
BLITZ
voor de meest opmerkelijke prestatie op stripgebied in 1988, te weten:
Deze onderscheiding wordt jaarlijks toegekend aan de hand van nominaties van ZozoLala-lezers.
Datum:

alle nominaties van hierboven toch geen absoluut dieptepunt. De lezers hebben veel suggesties gedaan, maar geen enkele sprong eruit, hetgeen betekent dat we de *Gulden Blundr* dit jaar niet uitreiken. Jammer? Misschien is het juist een goed teken. We zijn in ieder geval benieuwd wat 1989 gaat brengen.

StripLichtpunt

Tot nu toe is er weinig gezegd over specifieke strips of series. Bij de *Gulden Blundr*-nominaties zaten in ieder geval geen strips waarover men kritiek had geuit. Bij de inzendingen van het *StripLichtpunt* daarentegen werden wel strips genoemd. Zo kwamen we o.a. de volgende titels tegen: *Het Huis*, van Rossi en LeTendre; *De Chninkel*, van Rosinski en Van Hamme; *Déjà vu in sMon Thang*, van Vervoort.
Verder mocht ook een enkele tentoonstelling zich verheugen in de nominatie voor het *StripLichtpunt*. De *Schuiten-* en *Robbedoes*-tentoonstellingen in galerie *Sans Titre* in Brussel werden hoog gewaardeerd.
Er was echter één gebeurtenis in 1988 die door zeer veel lezers werd aangehaald: maar liefst 40% van de inzenders zag in deze gebeurtenis het *StripLichtpunt* van 1988. Hierbij gaan onze felicitaties dan ook naar uitgeverij *Blitz*, die als overduidelijke winaar uit de bus kwam, vanwege de degelijke, verzorgde stripsen een enthousiaste en gedurfde uitgeversmentaliteit. De lezers waren het erover eens, dat de strips van *Blitz* behalve qua uitvoering ook qua karakter en inhoud genoeg te bieden hebben. Een enkele keer vallen de woorden: "te hoge prijs", maar over het algemeen wordt de verhouding prijs-kwaliteit toch als terecht ervaren.
Kort maar krachtig, dus. De slagroomtaart en de ingelijste oorkonde gaan naar onze zuiderburen (laten we hopen dat de Belgische douanebeambten hun stempels deze keer wat minder stevig hanteren...).
Dan volgen hier de namen van de prijswinnaars: allereerst de twee winnaars van een waardebon van 50 gulden, of in dit geval 1000 Belgische franken, te besteden aan strips: Michel Kempeneers uit Leuven en Peter Anseeuw uit Brugge.
De waardebonnen van 10 gulden aan strips gaan naar: Willem van Maanen (Broek in Waterland), Antoon v.d. Berg (Eindhoven), R.J. Minnes (Rotterdam), Dirk Snoodijk (Leiden), Marcel Damen (Spijkenisse), Harry Huijsen (Hoorn), Ruud Gruys (Zaandijk), Henk Veerman (Oost-Souburg) en Paul Rouing (Glanerbrug). De waardebonnen voor 200 Bfr aan strips gaan naar: Thierry de Block (Brugge), Jean-Marie Mieris (St.Truiden) en C. Huybrechts (Hoevenen).
Overigens deed het ons goed dat enkele lezers ZozoLala in aanmerking deden komen voor het *StripLichtpunt* en die hebben ons een stevig hart onder de riem gestoken. Met name de wat uitgebreidere artikels over Cyrrus en Samber werden blijkens de reakties zeer gewaardeerd. **CB●**